

**Sprawozdanie merytoryczne
z realizacji zadania pt. „Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu
Parków Krajobrazowych w zakresie ochrony przyrody
i edukacji ekologicznej” wg harmonogramu rzeczowo-finansowego
do umowy nr WFOŚ/D/723/17/2018**

*Uczestnicy wszystkich zadań edukacyjnych Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych
zostali poinformowani o dofinansowaniu zadań ze środków Wojewódzkiego Funduszu
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.*

**Pkt. 1. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych –
Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” w zakresie ochrony przyrody i edukacji
ekologicznej**

W 2018 r. w ramach zadania pn. ‘**Ochrona przyrody i środowiska oraz edukacja ekologiczna w Parku Krajobrazowym „Mierzeja Wiślana” i jego otulinie**’ podjęte zostały działania, mające na celu zachowanie cennych walorów przyrodniczych i krajobrazowych Parku i jego otuliny, poprzez ochronę istniejących i kształtowanie nowych siedlisk dla zwierząt oraz edukację społeczeństwa i turystów.

Najważniejsze zagrożenia dla środowiska przyrodniczego Parku i jego otuliny wynikają ze zmian sposobu użytkowania gruntu w otulinie Parku (w szczególności przekształcanie użytków zielonych w grunty orne oraz wprowadzanie monokultur). W efekcie ubożeją siedliska i zawęża się biotop dla wielu gatunków zwierząt i grzybów, zmniejszyły się populacje owadów oraz zasoby owoców i nasion roślin, stanowiące podstawę diety wielu gatunków zwierząt związanych z krajobrazem rolniczym, co doprowadziło do spadku ich liczebności. Negatywny wpływ mają również odpady, degradujące walory krajobrazowe i niejednokrotnie stanowiące poważne zagrożenie dla bytujących tam ptaków wodno-błotnych, bezkręgowców i wrażliwszych przedstawicieli flory naczyniowej. Od lat pracownicy Parku realizują projekty z ochrony czynnej i edukują, wskazując możliwości działań służących poprawie stanu środowiska przyrodniczego.

Realizacja zadania ‘Ochrona przyrody i środowiska oraz edukacja ekologiczna w Parku Krajobrazowym „Mierzeja Wiślana” i jego otulinie’ ma na celu kompensację negatywnych zmian, jakie zaszły w środowisku przyrodniczym PKMW i jego otuliny w ciągu ostatnich dziesięcioleci oraz utrzymanie stworzonych w ostatnich latach lokalnych ostoi bioróżnorodności i kontynuację działań edukacyjnych.

Od lat na terenie otuliny Parku odtwarzane są zadrzewienia śródpolne (szpalery wierzbowe, remizy). Prace zapoczątkowane w 2008 r. przyniosły już wymierne efekty. Dzięki dofinansowaniu ze środków WFOŚiGW w Gdańsku oraz partnerów projektu posadzono dotychczas 3 400 żywokołów wierzbowych oraz około 13 300 szt. drzew i krzewów rodzimych gatunków oraz drzew owocowych. Przyczyniło się to do poprawy walorów krajobrazowych oraz warunków bytowania organizmów związanych z krajobrazem Parku i jego otuliny. Aby nie utracić efektów prac z ostatniej dekady niezbędne jest ciągle wzmacnianie sieci lokalnych korytarzy ekologicznych i utrzymanie istniejących zadrzewień śródpolnych, w związku z tym w roku 2018 posadzono kolejne 40 żywokołów i 100 drzewek owocowych. Prace wykonywano w miejscach, gdzie z różnych przyczyn naturalnych wypadły młode drzewa posadzone przez pracowników Parku w latach ubiegłych (np. zgryzienie przez

zwierzynę płową i bobry).

Aby utrzymać stworzone zadrzewienia w najlepszym stanie, z początkiem kwietnia przeprowadzono kontrole oraz zabiegi pielęgnacyjne (ogłowienie i podcięcie gałęzi wierzb, które osiągnęły już odpowiednie wymiary). W pracach uczestniczyli pracownicy pozostałych jednostek Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych. W czerwcu wykoszono roślinność towarzyszącą, zagłuszającą sadzonki w celu ułatwienia wzrostu drzewom i krzewom, posadzonym w poprzednich latach). W związku z realizacją zabiegów pielęgnacyjnych ze środków WFOŚiGW w Gdańsku zakupiono paliwo do piły i quada oraz wykaszarki bijakowej. Zakupiono również kask ochronny dla pilarza i siatkę ochronną kosiarza, łańcuch oraz sekatory, które umożliwią odpowiednią pielęgnację drzew. Ponadto zakupiono rozdrabniacz do gałęzi, umożliwiający zrębakowanie gałęzi po ogłowieniu wierzb (zabieg jest niezbędny dla prawidłowego wzrostu tych drzew, pozostawienie grubych konarów grozi rozłamaniem pni i obumarciem młodych wierzb). Zakupiono również osłonki zabezpieczające sadzonki.

Drugą składową zadania jest rewitalizacja i utrzymanie istniejących siedlisk (miejsc podmokłych i zbiorników wodnych) ważnych dla gatunków chronionych i zagrożonych. Miejsca te stanowią ostoje przyrody w typowo rolniczym krajobrazie i podlegają ochronie jako ważne miejsca bytowania licznych gatunków zwierząt, m. in. ptaków. Teren Parku słynie z ogromnego bogactwa awifauny, co wynika z przebiegu i krzyżowania się w tym rejonie ważnych dla Europy szlaków migracyjnych ptaków. Atrakcyjność tego terenu wynika m. in. z dostępności miejsc odpoczynku i żerowisk, do których należą m. in. niewielkie obniżenia terenu okresowo wypełnione wodą i małe zbiorniki. Niestety w płytkich obniżeniach terenu bardzo często woda wysycha i miejsca takie przestają być atrakcyjne dla ptaków jako żerowiska, kąpieliska i wodopoje.

Dzięki dofinansowaniu zadania w poprzednich latach na wykonanym zagłębieniu, gdzie w okresach suszy uzupełniany jest ubytek wody, obserwuje się obecność licznych ptaków. W bieżącym roku kontynuowano tego typu prace oraz wykoszono roślinność w otoczeniu zbiornika, w celu zwiększenia potencjału przyrodniczego obiektu oraz utrzymaniu w jego otoczeniu łąki świeżej ze związku *Arrhenatherion elatioris* (chronione siedlisko przyrodnicze o kodzie 6510) jako miejsca wypoczynku i żerowania ptaków. Na potrzeby zadania zakupiono paliwo do: quada, wykaszarki bijakowej i pompy.

Tereny, na których prowadzone są nasadzenia i ochrona zbiorników wodnych, położone są w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru Natura 2000 Zalew Wiślany PLB280010 oraz w sąsiedztwie i na terenie obszaru Natura 2000 Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana PLH280007. Dzięki podjętym przez Park Krajobrazowy działaniom możliwe stało się przywrócenie utraconych walorów przyrodniczych obszarów wiejskich, najcenniejszych fragmentów otuliny Parku oraz odtworzenie elementów krajobrazu rolniczego przyjaznych ptakom i innym organizmom, o znaczeniu ochronnym, mikroklimatycznym i kulturowym. W sąsiedztwie nasadzeń biegnie lokalny szlak rowerowy – „Duża pętla żuławska”, który cieszy się dużym uznaniem, dzięki wybitnym walorom krajobrazowym.

Atrakcyjność Mierzei i okolic przyciąga tłumy turystów z Polski i spoza jej granic, a to może pociągać za sobą skutki w postaci presji turystycznej. Najważniejsze zagrożenia dla walorów PKMW to natężony ruch pojazdów i niewłaściwe parkowanie oraz nielegalne porzucanie antropogenicznych odpadów w lasach, przy drogach, a nawet na wydmach i w pobliżu wód powierzchniowych. Dlatego też od lat pracownicy Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślana” dokładają wszelkich starań, aby zachować najcenniejsze elementy krajobrazu, charakterystyczne dla Mierzei Wiślanej i Żuław Wiślanych. Przejawem tego są akcje porządkowe i edukacyjne, mające na celu utrzymanie czystości. Podejmowane przez pracowników Parku działania mają na celu wskazanie społeczeństwu zależności występujących w przyrodzie i rangi różnorodności biologicznej, w celu wykształcenia odpowiedniego poziomu świadomości ekologicznej. W ostatnich latach pracownicy Parku uczestniczyli w licznych

spotkaniach z mieszkańcami i turystami, zachęcając ich do zaangażowania się w różnorodne akcje na rzecz ochrony przyrody i środowiska. Kontynuacją tych działań w ramach kampanii „Chroń przyrodę dla siebie i przyszłych pokoleń” stanowi cykliczna akcja „Nie bądź patałachem i posprzątaj Mewią Łachę”, która odbyła się w roku 2018 w dniu 24 marca oraz 27 października. W obu edycjach wzięło łącznie udział ponad 65 osób. Akcje prowadzono w rezerwacie przyrody „Mewia Łacha” (gdzie z tego typu działaniami wpisujemy się w aktualne zadania ochronne dla rezerwatu) i w jego sąsiedztwie. Ponadto działania porządkowe posłużyły ochronie m. in.: kidziny (chronione siedlisko przyrodnicze 1210), przedwydmia (2110), wydm białych (2120) i szarych (*2130), zmieraczka plażowego (*Talitrus saltator*) oraz licznych ptaków. W sumie zebrano około 15 m³ odpadów (głównie opakowań plastikowych i szklanych). Sprawozdania z wykonania prac zostały przesłane do RDOŚ w Gdańsku.

Ponadto w okresie wakacji i wczesną jesienią odbyły się akcje porządkowe z udziałem harcerzy wypoczywających na Mierzei Wiślanej oraz uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego z Malborka. Sprzątno teren ścieżki edukacyjnej oraz wybranych fragmentów siedlisk leśnych i nadmorskich w okolicy siedziby Parku. Spotkaniom towarzyszyła pogadanka w temacie zagrożeń, jakie niosą w sobie odpady pozostawiane w środowisku naturalnym.

Przeprowadzenie akcji porządkowych było możliwe dzięki opłaceniu ze środków WFOŚiGW w Gdańsku wywozu zebranych śmieci oraz zakupowi paliwa na przewóz worków ze śmieciami do kontenerów, a także worków i rękawiczek.

Działania prowadzone w ramach powyższych składowych zadania realizowanego przez Pracowników Parku ukierunkowane były na całość środowiska przyrodniczego, w tym liczne gatunki chronione oraz wpisane do krajowej czerwonej księgi. Przyczyniły się one do poprawy siedlisk lęgowych lub żerowisk dla przynajmniej 30 gat. ptaków w tym m.in. przedstawicieli siewkowatych: siewki złotej (*Pluvialis apricaria*), kulika wielkiego (*Numenius arquata*) i mniejszego (*Numenius phaeopus*), bekasika (*Lymnocyptes minutus*), rycyka (*Limosa limosa*), kszczyka (*Gallinago gallinago*), kwokacza (*Tringa nebularia*), samotnika (*Tringa ochropus*), łączaka (*Tringa glareola*), krwawodzioba (*Tringa totanus*), brodzca śniadego (*Tringa erythropus*), bataliona (*Philomachus pugnax*), biegusów: zmiennego (*Calidris alpina*), krzywodziobego (*Calidris ferruginea*), malutkiego (*Calidris minuta*) oraz czajki (*Vanellus vanellus*), pospolitych ptaków wróblowatych i innych, m. in.: czapli siwej (*Ardea cinerea*), bociana białego (*Ciconia alba*), kaczek, gołębi.

W ciągu całego roku pracownicy Parku monitorowali na bieżąco teren Parku i otuliny pod kątem zagrożeń. W ramach zadania szczególną uwagę poświęcono siedliskom i biotopom cennym, a jednocześnie najbardziej narażonym na presję lokalnej społeczności oraz turystów. W ich rejonie przeprowadzane były kontrole stanu przyrodniczego, prowadzono edukację i upominano turystów. Na potrzeby realizacji tego zadania na bieżąco zakupywane było paliwo. Wzmoczone kontrole prowadzono szczególnie w okresie letnim oraz w okresie przedświątecznym. Odbyło się 17 całodziennych patroli ze służbami mundurowymi z terenu Parku i otuliny.

Kolejną składową zadania są prace na rzecz wsparcia miejsc lęgowych ptaków. W pierwszym półroczu br. zrewitalizowano cztery gniazda bocianie, które uległy uszkodzeniom, stanowiąc tym samym zagrożenie dla ludzi i ich mienia oraz dla samych bocianów. W ramach działania ze środków WFOŚiGW w Gdańsku opłacono podnośnik oraz zakupiono paliwo na dojazdy, a pracownicy Parku wykonali samodzielnie podstawy pod gniazda.

Wzorem lat ubiegłych w 2018 r. podejmowane były również inne interwencje dotyczące zwierząt. Takie działania prowadzone są od lat. Brak w pobliżu lokalnego azylu lub ośrodka rehabilitacji zwierząt chronionych (najbliższe znajdują się 50–70 km od siedziby Parku) oraz ograniczone możliwości w dotarciu do ww. instytucji powoduje, iż taka działalność naszej jednostki jest niezbędną. Pracownicy

Parku budują tym samym pozytywny wizerunek służby ochrony przyrody, udzielając doraźnej pomocy zwierzętom, które ucierpiały podczas różnych zdarzeń, w tym kolizji z infrastrukturą i samochodami lub zostały pogryzione przez puszczone luzem psy. Różne gatunki ptaków i ssaków znajdują ratunek i tymczasowe lokum. W tym roku podjęto 83 takie interwencje. Zwierzęta, przywożone były często z odległych miejsc. W większości po oględzinach, wypuszczone zostały od razu na wolność w miejscach spokojnych, z dala od natłoku turystów. Jednak w kilku przypadkach niezbędna była fachowa pomoc. Na potrzeby realizacji zadania dzięki dofinansowaniu zadania ze środków WFOŚiGW w Gdańsku zakupiono paliwo na dojazdy, karmę, opłacono pomoc weterynaryjną i zakupiono leki.

Obszar PKMW i jego otuliny zawiera cenne przyrodniczo obiekty, których wzmocniona ochrona w postaci utworzenia rezerwatów i użytków ekologicznych była już od dawna postulowana, m.in. w projekcie ochrony Parku. Dokładniejsze rozpoznanie lokalnej przyrody w ostatniej dekadzie zaowocowało dodatkowymi sugestiami co do nowych form ochrony przyrody. Mieszczą się w tej kategorii siedliska nadmorskie (m.in. „Mikołajkowe wydmy”), wodne („Jantarowe oczko”, „Stegnieńskie nenufary”), torfowiskowe („Moczary”) i leśne („Bory Mierzei Wiślanej”, Wielbłądzi Garb”, „Starodrzew”). Ocena stanu obiektów, określenie zadań ochronnych oraz perspektyw ochrony wymaga dokładnej inwentaryzacji przyrodniczej (w tym badań florystycznych, fitosocjologicznych i faunistycznych), prowadzonej w oparciu o nowoczesne podejście do tematu, wymagające zbioru znacznego zestawu danych w terenie. W związku z tym na potrzeby prac badawczych ze środków WFOŚiGW w Gdańsku zakupiono paliwo na dojazdy i drobny sprzęt.

Nieodłączną częścią prac terenowych są działania w zakresie edukacji ekologicznej, której celem jest kształtowanie właściwych postaw oraz budowanie świadomości ekologicznej. W ciągu 2018 r. objęliśmy swoimi działaniami ponad 7 110 osób (80 spotkań).

Jednym z doskonałych narzędzi wykorzystywanych w ramach edukacji są konkursy. Dzieci i młodzież przygotowując się do udziału w nich poszerzają swoje wiadomości w określonej tematyce. Dzięki temu od najmłodszych lat kształtowane są właściwe postawy proekologiczne, uczenie odpowiedzialności za przyrodę i wskazywanie konsekwencji wynikających z jakichkolwiek działań człowieka w środowisko. Chcąc chronić przyrodę i środowisko trzeba je najpierw dobrze poznać, by umieć poprawnie diagnozować problemy, zagrożenia, przy jednoczesnym zapewnieniu funkcjonowania gospodarki człowieka na danym terenie.

Od 2011 roku PKMW przeprowadza wśród uczniów szkół podstawowych konkurs z wiedzy ekologicznej: „Jestem Integralną Częścią Przyrody”. W tegorocznej – VIII edycji konkursu udział wzięły reprezentacje 12 szkół podstawowych z Parku i otuliny oraz pozostałej części powiatu nowodworskiego. Łącznie w 10 spotkaniach wzięło udział 429 osób, natomiast do etapu szkolnego przystąpiło blisko 133 uczniów. Finał konkursu odbył się 21 listopada 2018 r. w siedzibie Szkoły Podstawowej w Sztutowie, gdzie do testu przystąpiło 34 uczniów. Dzięki zaangażowaniu nauczycieli i dyrekcji szkół, którzy traktują konkurs jako rzetelne źródło wiedzy o regionie, w pogadankach uczestniczyli nie tylko uczniowie zainteresowani udziałem w konkursie. Tematyka spotkań poświęcona została charakterystyce ogólnych walorów Parku Krajobrazowego „Mierzeja Wiślane”, wybranym zagadnieniom z dziedziny ekologii oraz projektom realizowanym w ciągu ostatniej dekady w Parku i jego otulinie. Celem popularyzacji działalności naszej jednostki zaprezentowano również aktualne zadania w dziedzinie ochrony przyrody. Pod hasłem „Zacznijmy od siebie i swojej okolicy” omawiano wpływ człowieka na środowisko przyrodnicze. Dla laureatów trzech pierwszych miejsc w konkursie zakupiono nagrody rzeczowe w postaci sprzętu turystycznego, dla pozostałych uczestników finału drobne materiały edukacyjne o tematyce przyrodniczej (książki) oraz drobny sprzęt turystyczny.

Od lat Park Krajobrazowy „Mierzeja Wiślana” jest jedną z wiodących instytucji, które prowadzą edukację ekologiczną w regionie. Pracownicy Parku wykorzystują każdą możliwą okazję do zaprezentowania walorów obszaru oraz problematyki ochrony wartości przyrodniczych i kulturowych. Duże możliwości w tym zakresie dają imprezy plenerowe – lokalne pikniki, festyny, dożynki oraz imprezy wojewódzkie, ogólnopolskie, itp. Umiejętnie zaaranżowane stoisko, przyciąga uwagę i daje okazję do nawiązania dialogu w tematyce ochrony przyrody w regionie oraz wpływu człowieka na środowisko. W 2018 r. pracownicy Parku uczestniczyli w jedenastu regionalnych imprezach plenerowych, w dwudniowym pikniku edukacyjnym „Bioróżnorodność – poznaj by zachować”, dwudniowym „Ptasim Pikniku” oraz XX Międzynarodowych Mistrzostwach Świata w Poławianiu Bursztynu.

Imprezy regionalne, w których brali udział pracownicy Parku to m. in. Dni Rybaka, Festyny Rodzinne, Dni Dziecka, skierowane są do mieszkańców i turystów. Stoisko Parku, dzięki posiadanym eksponatom i mobilnej makiecie, zawsze cieszy się ogromnym zainteresowaniem. Pracownicy Parku edukowali uczestników imprez, poruszając różne tematy z zakresu ekologii, ochrony przyrody i środowiska, a następnie przeprowadzali drobne konkursy, zakupiono drobne materiały edukacyjne i promocyjne.

Na stałe do kalendarza oferty edukacyjnej wszedł rajd terenowy „Szlakami Mierzei Wiślanej”, który daje możliwość zapoznania się z walorami Parku pod okiem wyspecjalizowanej kadry naszej jednostki. W 2018 r. dzięki dofinansowaniu transportu ze środków WFOŚiGW w Gdańsku poprowadzono trasę w zachodniej części otuliny Parku. Znajdują się tam jedne z najciekawszych elementów kulturowych (np. układy ruralistyczne wsi, stare urządzenia hydrotechniczne) i przyrodniczych regionu (m. in. Przekop Wisły). W trakcie Rajdu przeprowadzono warsztaty przyrodnicze oraz konkurs z wiedzy z nagrodami oraz przygotowano ciepły posiłek turystyczny.

Pracownicy Parku włączyli się również aktywnie w obchody Dnia Krajobrazu, organizując 20 października 2018 r. spacer krajobrazowy w historycznej miejscowości Przebrno w kontekście obchodów 100-lecia odzyskania niepodległości. Również w październiku Pracownicy Parku we współpracy z Kołem Turystów Piesznych Delta z PTTK Oddział Ziemi Elbląskiej w Elblągu zorganizowali również warsztaty w ramach „Grzybobrania z Parkiem Krajobrazowym «Mierzeja Wiślana»”.

Jak co roku przeprowadzono edukacyjną akcję „Pomóżmy zwierzętom przetrwać zimę – drzewko za kasztany i żołędzie”. Akcję ogłoszono z końcem września na stronie Parku, na portalu społecznościowym oraz w prasie. W szkołach odbyły się pogadanki, mające na celu wyjaśnienie lub przypomnienie prawidłowych zasad dokarmiania dzikich zwierząt, przede wszystkim ptaków. Na terenie Parku i otuliny karma odbierana była na bieżąco przez pracowników Parku. Finał akcji odbył się 18 października 2018 r. w Nowym Dworze Gdańskim. Zorganizowany został we współpracy z Kołem Łowieckim „Sokół”, Dziennikiem Bałtyckim i Żuławskim Parkiem Historycznym. Stoiska organizatorów licznie odwiedzili zarówno dorośli mieszkańcy, jak i przedstawiciele szkół oraz przedszkoli z powiatu nowodworskiego. Łącznie zebrano ponad 3,5 ton kasztanów i żołądzi, które sukcesywnie trafiają do paśników leśnych zwierząt. W zamian rozdano sadzonki drzew i krzewów, dyplomy i podziękowania dla szkół i nagrody książkowe dla uczniów (ufundowane również przez Koło „Sokół”). Zgodnie z harmonogramem ze środków WFOŚiGW w Gdańsku zakupiono sadzonki oraz paliwo zaangażowane na przewożenie zebranej karmy. W ramach zadania zakupiono również karmę dla ptaków, która zostanie przekazana do przyszkolnych i przydomowych karmników.

Na jakość spotkań zdecydowanie duży wpływ ma wysoki poziom merytoryczny pracowników naszej jednostki. W trosce o podniesienie kwalifikacji pracownik Parku wziął udział w trzydniowej konferencji w Łodzi.

Ponadto na potrzeby realizacji składowych zadania ze środków WFOŚiGW w Gdańsku na bieżąco zakupywane było paliwo na dojazdy na warsztaty i zajęcia do placówek oświatowych, które są w stałej współpracy z naszą jednostką. Zakupiono również materiały biurowe na potrzeby prowadzonych zajęć

oraz artykuły spożywcze na potrzeby organizacji drobnych poczęstunków dla uczestników realizowanych akcji plenerowych i konkursów.

Realizowanym w ramach zadania projektem towarzyszą akcje informacyjne poprzez artykuły w prasie oraz informacje na stronie internetowej PZPK.

Jak co roku, pracownicy Parku wykorzystują do realizacji zadań posiadany sprzęt. W przypadku nasadzeń żywokółów, pokosów używany jest sprzęt zakupiony w ubiegłych latach ze środków WFOŚiGW w Gdańsku. W edukacji wykorzystywane są pomoce dydaktyczne, przygotowane merytorycznie w taki sposób, aby mogły być wszechstronnie wykorzystywane przez najbliższe lata w różnorodnych zadaniach. Dzięki bardzo dobrej współpracy z licznymi instytucjami i samorządami osiągnęte są wyższe wskaźniki i lepsze efekty.

Pkt. 2. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Trójmiejski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej

Roczny cykl imprez przyrodniczo-edukacyjnych TPK. Promocja walorów turystycznych i przyrodniczych Parku w tym organizacja i udział w imprezach ekologicznych, prowadzenie zajęć dydaktycznych.

W ramach działalności TPK realizowany był cykl imprez edukacyjnych skierowanych do szerokiego kręgu odbiorców: młodzieży szkolnej, przewodników, nauczycieli, turystów odwiedzających park i innych osób zainteresowanych przyrodą TPK. Szczególny nacisk położono na zagadnienia związane z ochroną przyrody Parku, popularyzacją idei tworzenia strefy buforowej wokół TPK, a także wyjaśnianiu zagadnienia związane z prowadzeniem gospodarki leśnej na terenie Parku przez lasy państwowe.

W 2018 roku były to:

Konkurs wiedzy o Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

19 kwietnia odbyła się 10 edycja konkursu wiedzy o Trójmiejskim Parku Krajobrazowym. Od początku konkursu organizowany jest przy współpracy ze Szkołą Podstawową Nr 8 w Sopocie. Tym razem tematem konkursu była „Flora i jej ochrona w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym”.

Konkurs skierowany był do uczniów starszych klas szkół podstawowych oraz pierwszych gimnazjów, składał się z dwóch etapów, testu pisemnego zawierającego 30 zadań wielokrotnego wyboru oraz etapu ustnego, do którego zakwalifikowali się uczniowie z najlepszymi wynikami testu.

Pomimo stosunkowo trudnej tematyki do konkursu zgłosiło się wielu uczniów z Trójmiejskich szkół. Celem organizowanych corocznie konkursów jest rozszerzenie wiedzy przyrodniczej i wzbudzenie zainteresowań wśród uczniów tematyką przyrodniczą.

W skład komisji konkursowej weszli nauczyciele oraz przedstawiciel Parku.

Konkurs fotograficzny „Człowiek w krajobrazie Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego”

W grudniu rozstrzygnięto kolejną edycję corocznego konkursu fotograficznego organizowanego przez TPK. Tym razem tematem przewodnim był człowiek w krajobrazie Parku. Konkurs promowany był w prasie, radiu i mediach społecznościowych. Zwycięzcy otrzymali nagrody w postaci wydawnictw albumowych. Podsumowanie konkursu znalazło się na stronie internetowej TPK i PZPK.

Imprezy turystyczno-ekologiczne na terenie TPK (imprezy, których współorganizatorem był TPK ,bądź w nich uczestniczył) w 2018 r.

- Międzyszkolny Konkurs Fotograficzny „Oliwa” – prace organizacyjne i podsumowanie kolejnej edycji konkursu
- Międzyszkolny Projekt „Wojewódzki Konkurs Geograficzny” – partnerstwo i współpraca ze Szkołą Podstawową nr 17 w Gdańsku
- Cykl imprez organizowanych przez oddziały PTTK w tym, między innymi Ogólnopolski Konkurs „Poznajemy Ojcowiznę”
- Cykl imprez organizowanych przez Studenckie Koło Przewodników Turystycznych i inne kluby turystyczne
- Cykl imprez wakacyjnych dla dzieci organizowanych przy współpracy z Gdańskim Archipelagiem Kultury (Klub Winda) i Pomorskim Centrum Reumatologii w Sopocie
- Współpraca, ufundowanie nagród dla laureatów Przeglądu oraz uczestników konkursów ekologicznych w ramach 46 Ogólnopolskiego Turystycznego Przeglądu Piosenki Studenckiej „Bazuna 2018”. Logo Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego znalazło się na wszystkich plakatach i materiałach wydawniczych imprezy. Udział w cyklu imprez całorocznych, konkursy, nagrody książkowe.
- Patronat nad imprezami organizowanymi przez Pomorski Klub Orientacji „Harpagan”
- Stała współpraca z Radą Osiedla Oliwa, Sopockim Centrum Wolontariatu i Stowarzyszeniem na Drodze Ekspresji – udział w spotkaniach projektach i imprezach
- Stała współpraca z Samorządową Szkołą Podstawową nr 8 w Sopocie (w tym prowadzenie zajęć przyrodniczych na obszarze Parku)
- Cykl spotkań w dotyczących współpracy wydawniczej i edukacyjnej – współpraca z Miejskim Ogrodem Zoologicznym „Wybrzeża”.
- Współpraca z organizatorami Marszu Familijnego „Żabim Skokiem” po TPK organizowanego w ramach Festynu Rodzinnego przez Radę Dzielnicy VII Dwór i Ligę Ochrony Przyrody.
- Udział w imprezie „Gdyński Magiel Twórczy” – organizator MOPS Gdynia (konkursy ekologiczne podczas imprezy)
- Współpraca z organizatorem corocznych biegów przełajowych w Redzie
- Współpraca w ramach organizacji Wojewódzkiej Ligi Przyrodniczej
- Współpraca z Komitetem Organizacyjnym Olimpiady Biologicznej
- Współpraca organizacyjna i udział w plenerowej akcji edukacyjnej „Bioróżnorodność – poznaj by zachować” organizowanej przez Centrum Edukacji i Informacji Ekologicznej w Gdańsku. Stoisko „Z życia buczyn TPK” cieszyło się dużym zainteresowaniem odwiedzających dwudniową imprezę. Pracownicy parku wzięli aktywny udział w corocznej akcji „Bioróżnorodność”. Oprócz układania mega puzzli z motylem chętni do zabawy brali także udział w przyrodniczych zagadkach. Całość stoiska dopełniały plansze poświęcone buczynom, drzewom liściastym i stolik z malowanymi przyrodniczymi. Uczestnicy zabaw i konkursów ekologicznych otrzymywali drobne upominki.
- Współpraca merytoryczna oraz prezentacja podczas Międzyszkolnego Konkursu Ornitologicznego „Ptaki najbliższej okolicy”
- Współpraca merytoryczna i zajęcia podczas imprezy „Cud ptasich wędrówek” realizowanej w ramach projektu edukacyjnego „Lider Lokalnej Ekologii”.
- Zajęcia terenowe dla osób starszych i niepełnosprawnych – współpraca z Uniwersytetem III Wieku w Gdańsku i Wejherowie oraz Komisją Turystyki Niepełnosprawnych PTTK
- Udział w Sopockim Festynie Organizacji Pozarządowych – konkursy przyrodnicze
- Akcja „Drzewko za oponę”
- Współpraca w organizacji Wielkiego Festynu z okazji Dnia Brętowa

- Współpraca organizacyjna i ufundowanie nagród dla laureatów Międzyszkolnego Sejmiku Bałtyckiego – organizator Szkoła Podstawowa nr 38 w Gdańsku
- Organizacja imprezy i udział w „Spacerze Krajobrazowym” po TPK
- Udział w gdyńskim festynie „Poznaj swojego sąsiada. Pasje żyją we mnie. Ogród”. Prelekcja, konkursy o tematyce przyrodniczej.
- Współpraca przy organizacji konkursu krajoznawczego im. Franciszka Mamuszki – PTTK Sopot
- Udział w innych mniejszych imprezach, spotkaniach itd

Zajęcia terenowe, których organizatorem (lub współorganizatorem) był TPK

	2018 r	Liczba uczestników
Wycieczki dla młodzieży szkolnej i różnych organizacji po TPK	12	ok.600 osób
Konkursy - współpraca i nagrody	14	ok. 5000
Prelekcje w szkołach i siedzibach organizacji	13	ok. 1150
Spotkania z młodzieżą w siedzibie parku - prelekcje i przewodnictwo na ścieżce dydaktycznej	11	ok. 700
Audycje radiowe i programy telewizyjne	8	Słuchacze
Imprezy masowe - własne oraz te, w których uczestniczyli pracownicy parku	9	ok. 9000

Zajęcia przyrodniczo-edukacyjne (zakup materiałów dydaktycznych, art. papierniczych, koszty obsługi sprzętu komputerowego).

Z posiadanych środków zostały pokryte koszty zakupu materiałów papierniczych i eksploatacji sprzętu komputerowego na potrzeby prowadzonej edukacji ekologicznej wśród młodzieży trójmiejskich szkół.

Informacja o działaniach edukacyjnych parku znajdują się na stronie internetowej, część imprez ogłaszana jest na łamach prasy i w audycjach radiowych. Informacje o Parku i logo Parku umieszczane są także na materiałach organizatorów.

**Kanalizacja ruchu turystycznego w ramach realizacji koncepcji tworzenia strefy buforowej TPK .
Renowacja oznakowania informacyjnego obiektów cennych przyrodniczo w TPK (szlaków pieszych, ścieżek rowerowych, rezerwatów przyrody, użytków ekologicznych, pomników przyrody)**

W okresie wiosennym przeprowadzono przedsezonową kontrolę stanu oznakowania Parku. Skontrolowano tablice granic, rezerwatów przyrody i ścieżek edukacyjnych przed sezonem turystycznym. Skontrolowano również oznakowanie kilkudziesięciu pomników przyrody z terenu TPK i otuliny Parku. Powstała lista oznakowania wymagającego niezbędnego remontu lub wymiany. W ramach tego zadania wykonano remonty i wymianę oznakowania zniszczonego (wymiana tablic informacyjnych), oraz ustawiono nowe (daszki i słupy drewniane) w rezerwach przyrody. Odnowiono także tablice granic parku (malowanie oraz wymiana zniszczonych). Oznakowano pomniki przyrody (drzewa, głązy).

Uaktualniono i wykonano tablice wybranych rezerwatów przyrody oraz ścieżki dydaktycznej „Dolina Samborowo”.

Ochrona czynna płazów w TPK

W ramach przygotowań do działań z zakresu ochrony czynnej płazów dokonano zakupu niezbędnych materiałów do montażu płotków. Pod koniec marca dokonano naprawy i wzmocnienia płotka zabezpieczającego dla płazów, przymocowanego na stałe do ogrodzenia osiedla Fort Forest w Gdyni-Chwarznie. Siatkę z tworzywa sztucznego wymieniono częściowo na bardziej trwałą ocynkowaną siatkę stalową.

W ramach działań z zakresu ochrony czynnej płazów na terenie TPK i w jego bezpośrednim otoczeniu, podobnie jak w latach ubiegłych na osiedlu Sokółka I w Gdyni został ustawiony okresowy płotek ochronno – naprowadzający (o długości około 150 metrów) z wiadrami do zbierania płazów (w strefie granicznej osiedla i lasu). W trakcie codziennych kontroli pracownicy TPK i wolontariusze przynosili zgromadzone w wiadrach płazy do pobliskich zbiorników wodnych. Dodatkowo przenoszone były osobniki, które zgromadziły się przy płotku i nie wpadły do wiader. Przenoszono także płazy znalezione na jezdni, parkingach i chodnikach w obrębie osiedla. W sumie przeniesionych zostało 267 osobników ropuchy szarej i 6 żab trawnych.

W północnym kompleksie Parku, w rejonie miejscowości Wyspowa (przy północnym krańcu jeziora Wyspowa) pracownicy Parku postawili także drugi tymczasowy płotek zabezpieczający dla płazów, o długości ponad 100 m. Płotek naprowadzał płazy do przepustu pod drogą gruntową Nowy Dwór Wejherowski – Gniewowo. Do płotka umocowane zostały plansze z informacją o celu wykonanego zabezpieczenia. W trakcie trwania okresu wiosennej migracji płazów prowadzone były regularne kontrole płotka. Kontrole przeprowadzali pracownicy Parku i wolontariusze. Kontrole służyły wyłapaniu osobników, które pozostały przy ogrodzeniu a także płazów znalezionych na drodze w okolicach płotka.

W trakcie wszystkich kontroli przeniesiono do zbiorników wodnych razem 1105 płazów, wśród przeniesionych płazów uzyskano najlepszy wynik (214 osobników) dla traszek (rząd *Caudata*) od czasu rozpoczęcia ochrony czynnej płazów w tej lokalizacji, czyli od roku 2014. Najwięcej przeniesiono ropuchy szarej – 789 osobników. Podczas prac terenowych stwierdzono 389 martwych osobników, w większości były to przejechane płazy na ul. Gniewowskiej, czyli poza rozstawionym ogrodzeniem – w tej lokalizacji (wzdłuż ul. Gniewowskiej) nie ma możliwości rozstawienia płotka tymczasowego. Wśród zabitych płazów dominowały ropuchy szare w liczbie 318 osobników.

Skład gatunkowy przenoszonych płazów w rejonie Wyspowa wraz z podaną liczbą przeniesionych osobników (w nawiasie podano martwe osobniki):

1. traszka grzebieniasta *Triturus cristatus* – 22(3),
2. traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris* – 192(55),
3. ropucha szara *Bufo bufo* – 789(318),
4. żaba trawna *Rana temporaria* – 11(11),
5. żaba moczarowa *Rana arvalis* – 86(2),
6. żaba wodna *Pelophylax esculentus* – 5(0),

W trakcie kontroli płotków pracownicy Parku prowadzili także akcje edukacyjne z zakresu biologii, różnorodności i ochrony płazów, skierowane do mieszkańców Trójmiasta i turystów odwiedzających TPK. W trakcie akcji rozdawano foldery dotyczące płazów (wydane w latach ubiegłych dzięki funduszom Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku).

Po zakończeniu okresu migracji płazów pracownicy parku dokonali demontażu obydwu tymczasowych płotków.

W następnych latach planowana jest kontynuacja akcji czynnej ochrony płazów.

Inwentaryzacja herpetologiczna dotycząca występowania gadów w kompleksie północnym i południowym TPK.

W 2018 r. wykonana została inwentaryzacja herpetologiczna dotycząca występowania gadów w kompleksie północnym i południowym TPK. Zadanie wykonywał specjalista herpetolog Paweł Janowski. Celem inwentaryzacji było poznanie różnorodności i rozmieszczenia gadów na terenie Parku a także oszacowanie częstości ich występowania.

Prace terenowe prowadzone były w okresie od kwietnia do października 2018 roku, w obrębie 16 obszarów, wytypowanych na terenie Parku i otuliny. Do analizy ogólnej występowania gadów w granicach Parku wykorzystane zostały także obserwacje własne autora opracowania, pochodzące z lat poprzednich.

W wyniku przeprowadzonych prac terenowych na badanych obszarach odnotowano obecność 4 gatunków gadów:

1. padalec zwyczajny *Anguis fragilis*
2. jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*
3. jaszczurka żyworodna *Zootoca vivipara*
4. żmija zygzakowata *Vipera berus*

Dominującym gatunkiem była jaszczurka żyworodna, stwierdzona na 15 z 16 przebadanych obszarów. Najrzadziej wykazywanym gatunkiem była żmija zygzakowata, zaobserwowana jedynie na 3 stanowiskach w północnej części TPK.

Sporządzone zostało obszernie opracowanie, zawierające m.in. metodykę badań, charakterystykę poszczególnych gatunków, opisy i mapy dla poszczególnych stanowisk, wykaz istniejących i potencjalnych zagrożeń dla herpetofauny oraz zalecenia ochronne.

Uzyskane dane zostaną wykorzystane m.in. na potrzeby planu ochrony TPK.

Monitoring wykorzystania zastępczych miejsc gniazdowania (budek lęgowych) dla gągoła na obszarze TPK.

W 2018 roku przeprowadzono kontrolę stanu i zasiedlenia 13-tu budek lęgowych typu D (z dużym otworem wlotowym) zlokalizowanych na obszarze użytku ekologicznego „Borowe Oczko”, wokół jeziora Borowo oraz nad Jeziorem Rąbówko.

Stwierdzono zasiedlenie siedmiu budek przez ptaki, w tym: w jednej budce stwierdzono próbę odbicia lęgu przez gągoła (*Bucephala clangula*) (w budce nad Jeziorem Rąbówko), w jednej budce zlokalizowano ślady przebywania puszczyka (*Strix aluco*) (nad Jeziorem Borowo), w pięciu budkach do lęgów przystąpiły sikory (*Parus sp.*) zaś 2 budki były wykorzystywane przez dzięcioła dużego (*Dendrocopos major*) i inne gatunki ptaków jako miejsce nocowania. W trzech budkach zarejestrowano gniazdo owadów – błonkówek.

Budki zostały wyczyszczone ze starego materiału gniazdowego (ptaków i błonkówek) oraz poddane naprawom.

Ochrona czynna siedlisk łąkowych na ścieżce dydaktycznej „Dolina Samborowo”,

Podstawowym warunkiem zachowania siedlisk łąkowych i ich walorów jest regularne prowadzenie zabiegów ochrony czynnej, w tym koszenia i usuwania roślinności zielnej.

W lipcu 2018 roku wykonano koszenia na obszarach łąkowych zlokalizowanych przy ścieżce dydaktycznej „Dolina Samborowo”, na powierzchni około 3,5 ha. Utrzymanie otwartych siedlisk łąkowych w tej dolinie umożliwi przybliżenie uczestników wycieczek i zajęć terenowych, prowadzonych w ramach realizacji zadań z zakresu edukacji ekologicznej, cennej roślinności i ich bogatej fauny (zwłaszcza entomofauny) dna dolin strefy krawędziowej Pojezierza Kaszubskiego.

Planowany przez TPK częściowy udział w pokryciu kosztów usunięcia nalotu drzew na obszarze torfowiska wysokiego w granicach rezerwatu przyrody „Lewice” zostało wykonane i sfinansowane przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Gdańsku, zaś wykaszanie siedlisk łąkowych na części obszaru (około 1,9 ha) użytku ekologicznego „Okuniewskie Łąki” zostało przeprowadzone w całości przez Nadleśnictwo Gdańsk.

Uczestnictwo w konferencjach i szkoleniach

Pracownicy TPK w celu podniesienia swych kwalifikacji zawodowych uczestniczyli w szkoleniach i konferencjach z zakresu ochrony przyrody min: botanicznych i entomologicznych, a także warsztatach edukacyjnych.

Udział w konferencjach, warsztatach i szkoleniach w 2018 roku

- 1) 6-8 kwietnia 2018 – wiosenna Sesja Klubu Przyrodników pt. „Społeczne uwarunkowania ochrony przyrody”, Łódź
- 2) 20 kwietnia 2018 – debata naukowa pt. „Ochrona krajobrazu w ocenach oddziaływania na środowisko w świetle współczesnych uwarunkowań prawno-metodologicznych”, Politechnika Gdańska, Gdańsk
- 3) 22-24 maja 2018 – Green Week Conference, Bruksela, Belgia
 - czynny udział w przygotowaniu i prowadzeniu stoiska edukacyjnego
- 4) 7 czerwca 2018 – szkolenie „Prawo dla drzew. Jak skutecznie interweniować w sprawie drzew?”, EkoCentrum, Wrocław
- 5) 18-20 czerwca 2018 – szkolenie dla edukatorów służb ochrony przyrody „EDEK na skrzydłach ważek”, Załęczański Park Krajobrazowy, Załęcze Wielkie
- 6) 26-28 czerwca 2018 – IV warsztaty siedliskowe w Kaszubskim Parku Krajobrazowym, Ośrodek Edukacji Ekologicznej, Szymbark
 - aktywny udział w inwentaryzacji terenu pod planowany użytek ekologiczny w Brodnicy Górnej
- 7) 13-14 września 2018 – konferencja z okazji 35-lecia Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego pt. „Wdzydzki Park Krajobrazowy dla ludzi i przyrody”, Kościerzyna – Schodno
 - aktywny udział w działaniach z zakresu ochrony czynnej na wyspie Sidły
- 8) 28 września 2018 – udział w publicznej prezentacji założeń projektu pn. „Zintegrowane wirtualne Herbarium Pomorza Herbarium Pomeranicum – digitalizacja i udostępnienie zbiorów herbariów jednostek akademickich Pomorza poprzez ich połączenie i udostępnienie cyfrowe”, Biblioteka Główna UG, Gdańsk
 - aktywny udział w dyskusji dotyczącej założeń projektu
- 9) 12-14 listopada 2018 – III Konferencja Naukowa: Turystyka Wiejska, Nauka, Edukacja, Praktyka pn. „Edukacja ekologiczna w rozwoju turystyki na obszarach przyrodniczo cennych”, organizowanej przez Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu i Wielkopolski Park Narodowy, Poznań – Jezioro
- 10) 3-5 grudnia 2018 – warsztaty dla edukatorów, Wdzydzki Park Krajobrazowy, Zielona Szkoła, Schodno.

Pkt. 3. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych –Nadmorski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej

Monitoring i ochrona czynna

Obszar Nadmorskiego Parku Krajobrazowego jest miejscem występowania gatunków i siedlisk cennych oraz unikatowych zarówno na skalę kraju jak i Europy, których zachowanie jest jednym z głównych celów ochrony Parku. Stały monitoring obiektów cennych przyrodniczo, narażonych na intensywną antropopresję pozwala na wczesne określenie zagrożeń i podjęcie skutecznych działań ochronnych. W tym celu podjęte zostały następujące działania:

1. Ochrona gatunków związanych ze zbiorowiskami szuwarowymi

Zakupiono materiały do prac konserwacyjnych zainstalowanych koszy lęgowych dla kaczek w szuwarze trzcinowym na terenie Zatoki Puckiej w ubiegłym sezonie. Kosze wykonane z niekorowanej wikliny umieszczone zostały na drewnianym palu zabezpieczonym rurą PCV, co chroni je przed dostępem drapieżników naziemnych. W koszach umieszczono wyściółkę, stanowiącą dogodny materiał gniazdowy dla kaczek. Skuteczność wykorzystania wystawionych koszy monitorowano podczas ostatniego sezonu lęgowego ptaków.

Ponadto wykonano inwentaryzację ptaków lęgowych na obszarze szuwaru trzcinowego nad wodami Zatoki Puckiej. Inwentaryzacja została wykonana przy pomocy łodzi od strony Zatoki Puckiej oraz pieszo wzdłuż szuwaru. Odnotowano lęgowe ohary, cyraneczki, płaskonosy, krzyżówki, gęgawy, łabędzie nieme, łyski, perkozki, a na łąkach w pobliżu trzcinowisk żurawie i łyski oraz dwa gatunki czapli – siwa i biała. Obserwowano również gatunki takie jak: trzciniaak, trzciniczek, świergotek łąkowy, świerszczak, pokląskwa, gąsiorek, kukułka, kszyk, myszołów, pustułka i bielik. Część z powyższych gatunków (ohar, bielik, czapla biała i gąsiorek) chroniona jest na podstawie Załącznika I Dyrektywy Ptasiej.

2. Ochrona gatunków sów i nietoperzy związanych ze zbiorowiskami leśnymi

Przeprowadzono „Inwentaryzację sów leśnych na terenie NPK i otulinie”. Badania terenowe polegały na nasłuchach i stymulacji głosowej sów. Na terenie NPK i jego otuliny stwierdzono obecność puszczyka na sześciu stanowiskach (cztery odzywające się samce oraz dwie pary). Nie potwierdzono ubiegłorocznego stanowiska uszatki oraz włochatki - nielicznego w Polsce gatunku lęgowego, występującego nierównomiernie, głównie w górach i na północy kraju. Badania terenowe będą kontynuowane w celu zwiększenia kategorii lęgowej inwentaryzowanych sów.

Zakupiono 55 schronów dla nietoperzy wykonanych z trocinobetonu. Celem działania jest sukcesywne zwiększanie ilości dostępnych kryjówek dla nietoperzy, których brakuje z uwagi na mało urozmaiconą budowę i strukturę wiekową drzewostanów występujących na obszarze NPK. Schrony rozwieszono zostaną na początku 2019 r. w porozumieniu z zarządcami terenu (Urząd Morski w Gdyni, Nadleśnictwo Choczewo) w miejscach o najmniej urozmaiconej budowie drzewostanu na Półwyspie Helskim. Lokalizacja schronów zostanie zaznaczona przy pomocy odbiornika GPS i wprowadzona do bazy danych Parku. Rozmieszczenie ukryć na terenach leśnych będzie stanowiło skuteczne wsparcie dla lokalnych i migrujących populacji nietoperzy. Schrony zakupione w 2017 roku (60 szt.) rozwieszono od listopada 2017 do początku stycznia 2018 w lasach przy Białogórze i Karwi. Lokalizacje wprowadzono do bazy Parku.

Od listopada 2017 do początku stycznia 2018 w Parku przeprowadzono czyszczenie budek lęgowych dla ptaków i schronów dla nietoperzy. W ponad połowie budek lęgowych stwierdzono wykorzystywanie ich przez ptaki różnych gatunków (35% - gniazdowanie, głównie sikor, 22% -

noclegowisko), a sześć wykorzystywały nietoperze. W dwóch budkach stwierdzono charakterystyczne gniazda kowalików. Zasiedlenie schronów nietoperzy na Półwyspie Helskim stwierdzono w ponad 80%, a nowo powieszzone schrony w lasach przy Białogórze i Karwi w 30 %. W trakcie kontroli znaleziono łącznie 4 karliki drobne *Pipistrellus pygmaeus*. Gatunek ten jest najmniejszym polskim gatunkiem nietoperzy, spotykanym na Pomorzu częściej niż na terenie kraju, zasługując tym na szczególną uwagę. Coroczne czyszczenie budek lęgowych sprzyja ponownemu zasiedleniu ich, gdyż większość drobnych ptaków nie wykorzystuje starych gniazd oraz usuwane są pasożyty pozostające w materiale gniazdowym, co ma pozytywny wpływ na kolejne lęgi. Tak samo w przypadku schronów nietoperzy, usuwanie zalegającego guana na dnie kryjówki ogranicza liczbę pasożytów.

3. Monitoring cennych i chronionych gatunków roślin wydmowych i halofilnych oraz monitoring presji turystycznej w strefie brzegowej.

W ramach monitoringu gatunków objętych ochroną pracownicy Parku przeprowadzili coroczny monitoring mikołajka nadmorskiego na odcinku od Białogóry do Władysławowa oraz na obszarze Półwyspu Helskiego (lipiec 2018 r.). Wykonano inwentaryzację gatunków objętych ochroną: lnicy wonnej, astra solnego i mlecznika nadmorskiego, która polegała na weryfikacji obecności tych gatunków na znanych stanowiskach, ocenie liczebności populacji i stanu siedliska w którym występują oraz inwentaryzacji nowych miejsc występowania.

Powyższe dane przekazano również do bazy danych Flora Pomeranica Orientalis realizujemy Projekt realizowany w Katedrze Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody Uniwersytetu Gdańskiego, ma na celu zebranie jak najpełniejszych informacji o stanowiskach gatunków cennych w regionie Pomorza Gdańskiego. Formą podsumowania projektu ma być czterotomowa praca – Czerwona księga roślin naczyniowych Pomorza Gdańskiego. Tom pierwszy obejmie gatunki wydmowe i solniskowe.

Pracownicy Parku realizowali monitoring terenów szczególnie narażonych na presję turystyczną i inwestycyjną, m.in. strefy brzegowej Zatoki Puckiej na wysokości pól kempingowych na Półwyspie Helskim, obszar Karwieńskich Błot oraz tereny przyklifowe. Pracownicy NPK uczestniczyli w corocznym monitoringu strefy brzegowej kempingów na Półwyspie Helskim organizowanym przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska przy współudziale Urzędu Morskiego w Gdyni oraz Gminy Władysławowo, w celu określenia stopnia antropopresji w strefie brzegowej, zgodności użytkowania terenu z przepisami z zakresu ochrony przyrody, zagospodarowania przestrzennego i prawa wodnego. Ponadto pracownicy NPK brali udział w oględzinach terenu w postępowaniach administracyjnych i karnych, rutynowych patrolach terenowych oraz interwencjach w sprawach zagrożeń dla środowiska przyrodniczego.

4. Reintrodukcja mikołajka nadmorskiego

Kontynuacja działań mających na celu wspieranie cennych gatunków roślin poprzez wprowadzanie na historyczne, naturalne miejsca występowania gatunku charakterystycznego dla wydm nadmorskich - mikołajka nadmorskiego. Na jesieni (październik) 2018 r. wysadzono 170 szt. sadzonek na naturalne stanowiska (34 stanowiska) na obszarze Półwyspu Helskiego (działka nr 34/6 obręb Hel), w miejsca odpowiadające wymaganiom siedliskowym tego gatunku, określone na podstawie kilkuletniego monitoringu terenów wydmowych. Sadzonki pozyskano z nasion na jesieni 2016 r. i szkółkowano przez 2 sezony. Sadzonki uzyskane zostały w wyniku rozmnażania generatywnego na podstawie zezwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku (decyzja RDOŚ-Gd-PNII.6400.87.2014.MŚ.1 z dnia 13.11.2014 oraz decyzja nr RDOŚ-Gd-PNII.6400.87.2014.MŚ/AOL.2. z dnia 11.05.2016 r., decyzja nr RDOŚ-Gd-PNII.6400.43.2016.AOI.1 z dnia 30.09.2016r. oraz decyzja RDOS-Gd-WZG.6400.177.2017.MB.1 Z DNIA 11.10.2017 r.). W ramach kontynuacji projektu reintrodukcji, wysiane zostały nasiona mikołajka nadmorskiego, pozyskane na jesieni 2017 r. na podstawie zezwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 30.09.2016 r.

znak RDOŚ-Gd-PNII.6400.43.2016.AOL.1. Po wykiełkowaniu nasion, a następnie po rozwinięciu przez siewki pierwszych liści, rośliny zostały przesadzone do pojedynczych doniczek produkcyjnych o wymiarach 11x21,5 cm i wystawione na zewnątrz szklarni (na stołach). Uzyskano ok. 300 sztuk sadzonek, które zostaną wprowadzone do środowiska w październiku 2020 r. W ramach zadania zakupiono materiały ogrodnicze do pielęgnacji sadzonek.

5. Monitoring stanu jakości wód rzek przymorskich

Monitoring fizykochemiczny cieków przepływających przez Nadmorski Park Krajobrazowy. We współpracy ze studentami z Naukowego Koła Chemików Politechniki Gdańskiej wykonano 4 serie poboru prób wody oraz ich analizę fizykochemiczną. W terenie wykonano pobór prób i częściowe analizy fizykochemiczne. W miejscach poboru próbek wody dokonuje się bezpośredniego pomiaru jej właściwości fizykochemicznych (pH, przewodność, zawartość rozpuszczonego tlenu) za pomocą miernika Elmetron CX-461. Następnie, próbki wody są przewożone do siedziby NPK-Błękitna Szkoła i badana jest zawartość jonów fosforanowych i azotynowych oraz Chemiczne Zapotrzebowanie na Tlen (ChZT) za pomocą testów firmy Merck i spektrofotometru Merck Pharo 300. Wszystkie próbki wody zostały przewiezione na Politechnikę Gdańską gdzie wykonano szczegółowe analizy parametrów chemicznych wody - w Katedrze Chemii Analitycznej Politechniki Gdańskiej, wykonywane są badania na zawartość pozostałych jonów za pomocą chromatografii jonowej (IC) oraz TOC (Ogólny Węgiel Organiczny). Punkty poboru wody zostały ustalone w charakterystycznych bądź istotnych miejscach (ujścia rzek, dopływy, rozwidlenia). Przeprowadzone badania pozwolą na monitorowanie zmian jakości wód w wyżej wymienionych rzekach oraz wskazanie potencjalnych czynników negatywnie oddziałujących na stan wód.

6. Ukierunkowanie ruchu turystycznego poprzez opracowanie i wykonanie tablic edukacyjnych na zejściach na plażę, szlakach turystycznych oraz na terenie miejscowości w NPK.

W ramach realizacji zadania wykonano 5 sztuk tablic edukacyjnych wraz ze stelażem drewnianym i montażem na działce nr 8/3 obręb ewidencyjny Kuźnica oraz wykonano 6 sztuk tablic edukacyjnych i zamontowano je na barierkach zejścia na plażę nr 23 w Jastrzębiej Górze. Tablice zawierają edukacyjne treści przyrodnicze skierowane do mieszkańców oraz turystów.

Wykonano remont, wymianę starszych, zniszczonych tablic edukacyjno-informacyjnych oraz konserwację ich drewnianych stelaży.

Edukacja ekologiczna i promocja Parku

W ramach zadania pracownicy Nadmorskiego Parku Krajobrazowego zrealizowali następujące działania z zakresu edukacji ekologicznej oraz promocji Parku:

1. Edukacja ekologiczna w ramach projektu „Nadmorski Klub Przyrodnika”:

- „Wycieczka ornitologiczna” ścieżką edukacyjną przez uroczysko Każa oraz do obozu Akcji Bałtyckiej na Półwyspie Helskim (21 kwietnia 2018 r.). Spacer był okazją do zobaczenia czapli, żurawi, licznych łabędzi niemych, gągoła, mew srebrzystych i pospolitych, siniaka, kawek, wron siwych, gawronów i kruków oraz polującego bielika; usłyszenia głosów takich ptaków jak: zięba, rudzik, bogatka, modraszka, piecuszek i strzyżyk. W obozie uczestnicy przeżyli prawdziwą przygodę – zobaczyli jak wyglądają sieci ornitologiczne oraz przyglądali się procesowi obrączkowania ptaków. Widzieli z bliska kapturkę, ziębę i pokrzywnicę. Ornitolog opowiedział o obrączkowaniu jako o naukowej metodzie badania wędrówek ptaków oraz o znaczeniu Półwyspu Helskiego w ptasiej migracji. Na zakończenie wycieczki, podczas ogniska z poczęstunkiem, wycieczkowicze mieli okazję uczestniczyć w quizie z nagrodami – materiałami promocyjnymi Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych.

- „Rejs edukacyjny kutrem po Zatoce” (26 maja 2018 r.), podczas której uczestnicy wzięli udział

w prelekcjach o Bałtyku oraz połowach organizmów z dna Zatoki Puckiej. Najważniejszym punktem programu było dokonanie połowu organizmów z dna za pomocą drugi, podczas którego udało nam się złowić ciernika, cierniczka, babkę byczą i piaskową, kraby i krewetki oraz liczne małże. Połów był doskonałą okazją do rozważań na temat wpływu gatunków inwazyjnych i zanieczyszczeń wody na stan ekologiczny Zatoki.

- Wycieczka entomologiczno – botaniczna „Sekrety łąki” (9 czerwca 2018 r.), gdzie można było poznać bogactwo gatunków roślin łąkowych, zarówno tych pospolitych, jak i rzadkich (np. storczyków) oraz gatunków obcych i inwazyjnych będących zagrożeniem dla naszej rodzimej flory. Uczestnicy poznali również bogactwo entomofauny, nauczyli się używać siatki entomologicznej oraz rozpoznawać wiele gatunków owadów i pajęczaków żyjących na łące i w jej otoczeniu.

- Warsztaty wieczorno-nocne „Nadmorska Noc Nietoperzy” (31 sierpnia 2018 r.). Uczestnicy odkrywali tajemnice nocnych zwierząt - nietoperzy. Po rozstawieniu specjalistycznych sieci nad rzeką Piaśnicą i w lesie uczestnicy mieli okazję zobaczyć z bliska jak wykonuje się odłowy nietoperzy w ramach inwentaryzacji terenu. W sieci wpadły karlik większy i karlik drobny (nasz najmniejszy krajowy nietoperz) oraz nocek rudy. Przy okazji można było zobaczyć mrocza późnego. Usłyszeliśmy też echolokację nietoperzy przy pomocy detektora ultradźwięków. W trakcie warsztatów można było usłyszeć informacje i ciekawostki dotyczące pokarmu, snu zimowego, rozrodu, długości życia czy tras migracyjnych nietoperzy.

- Dzień Krajobrazu (20 października 2018 r.) - Spacer Krajobrazowy na Cyplu Helskim, gdzie można było poznać historię i architekturę najstarszej części miasta Hel z tradycyjną zabudowa rybacką oraz inne zabytki miasta. Na cyplu Półwyspu Helskiego usłyszano historię i znaczenie bunkrów z okresu II wojny światowej, będących pozostałością po Rejonie Umocnionego Helu, jako szczególnie ważnego miejsca strategicznego. Przechodząc promenadą nad plażą uczestnicy mogli usłyszeć o procesach powstawania wybrzeża mierzejowego, wydmowego oraz poznali charakterystyczne wydmy zbiorowiska roślinne. W porcie obserwowano liczne ptaki migrujące, głównie mewy śmieszki i srebrzyste, ale też mewę siodłą. Na zakończenie spaceru zwiedzano Fokarium oraz „Dom Morświna”. Spacer poprowadzili pan dr Karol Tylmann (geolog), dr oraz mgr inż. Adam Michałak (ornitolog i przewodnik).

- Wykład „Od plejstocenu do antropocenu, czyli jak człowiek zmieniał naszą planetę” (12 grudnia 2018 r.). Opowieść o współczesnych i przeszłych zmianach środowiska oraz ich konsekwencjach dla ludzkiej cywilizacji na podstawie światowych badań przedstawił dr Dawid Weisbrodt (geograf, paleoekolog).

2. Pracownicy NPK wzięli udział w obrączkowaniu ptaków w ramach Akcji Karmnik organizowanej przez Błękitną Szkołę i Fundację Akcja Bałtycka. Podczas akcji prowadzący przeprowadzili zajęcia dla dzieci ze szkół podstawowych, dotyczące zasad prawidłowego dokarmiania ptaków, ptasich migracji oraz reguł obrączkowania.

3. W ramach zadania „Ochrona przyrody i środowiska” pracownicy parku wzięli udział w corocznej wspólnej akcji ogławiania wierzb i sadzenia żywokołów w Parku Krajobrazowym Mierzei Wiślanej, 6.04. 2018 r., Mierzeja Wiślana (3 osoby).

4. Udział w wydarzeniach edukacyjnych:

- 23 marca 2018 r. w Nadmorskim Parku Krajobrazowym i Błękitnej Szkole we Władysławowie odbyła się „Noc Sów”. Pomysłodawcą i koordynatorem przedsięwzięcia jest Stowarzyszenie „Ptaki Polskie”. W pierwszej części spotkania uczestnicy wysłuchali najważniejszych informacji o sowach: o ich biologii, ekologii i o tym jakie gatunki sów można spotkać w Polsce, mieli również okazję zapoznać się z postrzeganiem sów w kulturze i dowiedzieć się skąd wzięły się tak głęboko zakorzenione przesady i zabobony słowiańskie. Poznali też sposoby odżywiania i zdobywania pokarmu przez sowy co było

wstępem do części warsztatowej spotkania. Wszyscy chętni otrzymali wypłukkę do analizy aby dowiedzieć się co stanowiło menu sowy. Zadanie polegało na znalezieniu i zidentyfikowaniu kości według klucza do rozpoznawania gatunków. Na zakończenie wydarzenia przygotowano ognisko i grę terenową, podczas której uczestnicy mieli okazję wykazać się wiedzą, dobrym słuchem i spostrzegawczością.

- 5 maja 2018 r. w Kuźnicy, odbył się piknik edukacyjny zorganizowany przez Fundację Akcja Bałtycka z okazji Światowego Dnia Ptaków Wędrownych. Wydarzenie to zostało zainicjowane w 2006 roku przez Program Środowiskowy Organizacji Narodów Zjednoczonych (UNEP) w ramach porozumienia o ochronie afrykańsko-euroazjatyckich wędrownych ptaków wodnych i konwencji o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt. Kampania edukacyjna w ramach Światowego Dnia Ptaków Wędrownych ma na celu zwrócenie uwagi na potrzebę ochrony ptaków wędrownych i ich siedlisk. W tym roku piknik odbył się pod hasłem "Ochrona ptaków nie zna granic". Na uczestników pikniku czekało wiele atrakcji w postaci stoisk edukacyjnych, warsztatów, zajęć terenowych oraz wykładów. Pracownicy NPK zaprezentowali efektowną makietę przedstawiającą ukształtowanie rzeźby terenu Półwyspu Helskiego, będącego jednym z najważniejszych miejsc koncentracji się ptaków migrujących w czasie wędrówki (południowo-bałtycki szlak wędrówek) oraz Zatoki Puckiej, która jest ważnym miejscem odpoczynku i zimowania migrujących ptaków wodno-błotnych,

- 18 i 19 maja 2018 r., pracownicy Nadmorskiego Parku Krajobrazowego i Błękitnej Szkoły brali udział akcji plenerowej „Bioróżnorodność – poznaj, aby zachować” zorganizowanej przez Centrum Informacji i Edukacji Ekologicznej na terenie zespołu pałacowo-parkowego Kolibki w Gdyni oraz Parku im. R. Reagana w Gdyni. W tym roku przygotowano zostało stoisko pt. "Wzdłuż wybrzeża" poświęcone faunie i florze spotykanej na naszym wybrzeżu. Zaprezentowane zostały rośliny porastające wydmy, zarówno te chronione jak i obce oraz małże występujące w Zatoce Puckiej a dla najmłodszych przygotowano były gry i zabawy edukacyjne związane z nadmorską przyrodą.

- W dniu 29 maja 2018 r. Park Krajobrazowy Dolina Słupi zorganizował „Noc Nietoperzy w Dolinie Słupi”, gdzie prelegentem i specjalistą była pracownica NPK.

- W dniu 28 lipca 2018 r. Nadmorski Park Krajobrazowy wraz z Błękitną Szkołą we Władysławowie przyłączył się do obchodów „Dnia Ryby” organizowanego corocznie przez Stację Morską im. Profesora Krzysztofa Skóry Instytutu Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego w Helu. Na stoisku Parku i Błękitnej Szkoły stanowisko informacyjno-edukacyjne oraz liczne quizy i zabawy dotyczące ekosystemu Zatoki Puckiej: roślin, ryb i małży. Odwiedzający nasze stoisko mogli wziąć udział w grze dotyczącej dwuśrodowiskowego charakteru tego ekosystemu i związaną z nim bioróżnorodnością - gra dydaktyczna „Co w wodzie pływa?” oraz otrzymać materiały edukacyjne NPK i BS.

- W dniach 2 i 9 sierpnia 2018 r. zorganizowane zostały przez Błękitną Szkołę i Nadmorski Park Krajobrazowy akcje plenerowe „Nadmorski Piknik z Parkiem” czyli spotkania z przyrodą i kulturą Kaszub. Na piknikach edukacyjnych zaprezentowane zostały stoiska związane z przyrodą Morza Bałtyckiego „Życie w Bałtyku” oraz „Świat pod binokulem”, stoisko spotkanie z ornitologiem i tajemnice nietoperzy. Oferowano Przygotowano wiele atrakcji: gry i zabawy edukacyjne jak przyrodnicze koło fortuny, warsztaty rękodzielnicze oraz kącik plastyczny, m.in. tajniki haftu kaszubskiego, haftowanie płóciennych ptaszków, produkcję papieru czerpanego.

- 8 sierpnia 2018 r. pracownica Parku poprowadziła wieczorne zajęcia edukacyjne o nietoperzach w ramach „Dojrzały Smak Przygody” realizowanego przez Centrum Informacji i Edukacji Ekologicznej w Gdańsku.

- W ramach otwarcia nowego budynku edukacyjno-administracyjnego i 40. rocznicy powstania Nadmorskiego Parku Krajobrazowego (11 października 2018 r.) odbyły się trzy wykłady dla

zaproszonych gości i pracowników Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych: Walory przyrodnicze i zagrożenia Nadmorskiego Parku Krajobrazowego – dr Wojciech Staszek; Nadmorski Park Krajobrazowy na trasach ptasich migracji – dr inż. Jarosław Nowakowski; Aleja Rzucewo – Osłonino jako osobliwość przyrodnicza i kulturowa Nadmorskiego Parku Krajobrazowego – mgr Ewa Romanow-Pękal. W uroczystościach brało udział około 45 zaproszonych gości i pracowników parków.

5. Aktualizacja strony internetowej oraz profilu Facebook Parku – dodawanie informacji na temat bieżącej działalności, wzbogacanie witryny nowymi zdjęciami, tekstami, itp.

6. Wydruk materiałów edukacyjno-informacyjnych

Zakupiono mapy turystyczne o Nadmorskim Parku Krajobrazowym. Mapy terenu Parku mają dużą wartość edukacyjną oraz promocyjną i cieszą się dużym zainteresowaniem zarówno wśród osób planujących pobyt na terenie NPK, jak i mieszkańców.

Udział w szkoleniach, warsztatach i konferencjach związanych z ochroną przyrody:

Pracownicy Nadmorskiego Parku Krajobrazowego wzięli udział w następujących szkoleniach, warsztatach i konferencjach związanych z ochroną przyrody:

- Sesja Klubu Przyrodników „Społeczne uwarunkowania ochrony przyrody”, 6-8 kwietnia 2018 r., Łódź,
- Konferencja „Procesy geologiczne w strefie brzegowej morza – GEOST III”, 5-8 czerwca 2018 r., Jastrzębia Góra,
- Szkolenie "Warsztaty siedliskowe", 26-28 czerwca 2018 r., Szymbark,
- Konferencja z okazji „XXXV lat Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego” oraz ochrona czynna wyspy Sidło na jeziorze Wdzydze, Kościerzyna 13-14 września 2018 r. (2 osoby),
- Uroczystość otwarcia nowego budynku Zaborskiego Parku Krajobrazowego w Charzykowach, 8 października 2018 r.
- III Konferencja Naukowa „Turystyka Wiejska. Nauka, Edukacja, Praktyka – Edukacja ekologiczna w rozwoju turystyki na obszarach przyrodniczo cennych”, Jezioro 12-14 listopada 2018 r.
- XXVII Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna, Białowieża 16-18 listopada 2018 r.
- Warsztaty dla edukatorów, Schodno 3-5.12.2018r.

Pkt. 4. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Kaszubski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej

Ochrona bioróżnorodności siedlisk dzikiej pszczoły miodnej (*Apis mellifera*) w lasach na obszarze Kaszubskiego Parku Krajobrazowego.

Pszczoły są jednymi z najbardziej pracowitych istot na Ziemi, a ich najważniejszym zadaniem nie jest produkcja miodu, lecz udział w zapyłaniu kwiatów. Ochrona bioróżnorodności siedlisk dzikiej pszczoły miodnej (*Apis mellifera*) w lasach na obszarze Kaszubskiego Parku Krajobrazowego była tematem przewodnim naszego Oddziału w minionym roku. Większość działań realizowanych przez KPK związanych było właśnie z pszczołami. W celu popularyzacji wiedzy na temat ochrony bioróżnorodności siedlisk dzikiej pszczoły miodnej w lasach na obszarze Kaszubskiego Parku

Krajobrazowego pracownicy Parku oraz zaproszeni do współpracy naukowcy i instruktorzy przeprowadzili inwentaryzacje przyrodnicze oraz szereg warsztatów, akcji promujących postawy prośrodowiskowe i konkursy. Wydano również publikację – materiały dla nauczycieli i uczniów klas III–VII pt. „Pomagamy pszczołom!!!” <https://kpk.org.pl/pszczoły/>

Warsztaty i akcje edukacyjne w plenerze

Kaszubski Park Krajobrazowy (KPK) na przełomie maja i czerwca zorganizował „**Wiosenne warsztaty**” dla uczniów szkół podstawowych z terenu Parku. Warsztaty odbyły się na terenie Leśnictwa Sierakowice, a w tym roku dzieci brały udział w grze terenowej pt. „Pomagamy pszczołom”. Uczestnicy podzieleni na drużyny startowali w 10-minutowych odstępach wykonując przed startem zadanie polegające na przebieraniu się na czas. w strój pszczelarza Każda drużyna musiała odnaleźć następnie 15 zadań na temat pszczół poukrywanych w terenie. Na mecie drużyny oczekujące na przybycie kolejnych drużyn wykonywały zadania na czas. W warsztatach wzięło udział **418 uczestników**.

Celem warsztatów było wskazanie poprzez zabawę ogromnego znaczenia pszczół w przyrodzie i życiu człowieka, o czym przekonali się uczestnicy warsztatów. Są one jednymi z najbardziej pracowitych istot na Ziemi, a ich najważniejszym zadaniem nie jest, jak wszyscy uważali, produkcja miodu, lecz udział w zapylaniu kwiatów.

Kaszubski Park Krajobrazowy przeprowadzał liczne **prelekcje i zajęcia nt. pszczół** w szkołach, terenie i w sali edukacyjnej w swojej siedzibie. W czasie spotkań poruszane były tematy dotyczące ekologii, przyrody, roli pszczół w życiu człowieka, walorów i zagrożeń oraz bioróżnorodności siedliskowej Kaszubskiego Parku. W przypadku najmłodszych uczestników każde zajęcia kończyły gry i zabawy przy wykorzystaniu pomocy naukowych, które pomagały w utrwaleniu uzyskanej wiedzy. W zajęciach pokazowych brało udział **1 696 uczestników**.

Celem zajęć przeprowadzanych przez KPK jest rozpowszechnienie potrzeby ochrony bioróżnorodności siedliskowej Parku, szerzenie postaw proekologicznych oraz wzbudzenie pasji przyrodniczej wśród uczestników zajęć.

Co roku Kaszubski Park Krajobrazowy mobilizuje lokalną społeczność do wspólnego świętowania obchodów **Dnia Ziemi** przez cały kwiecień. W tym roku w akcji wzięły udział szkoły podstawowe m.in. z Mojusza, Somonina, Jelonka oraz Borcza. Najmłodszymi uczestnikami przedsięwzięcia były przedszkolaki z Grzybna, które aktywnie wzięły udział w grze o segregacji odpadów i zasadach zachowania w lesie. Pracownicy Urzędu Gminy Chmielno zaangażowali się rozdysponowując worki na śmieci i rękawiczki (zakupione przez KPK) w placówkach edukacyjnych, które w ciągu kilku dni posprzątały swoją najbliższą okolicę. Rozdysponowanych zostało 185 opakowań worków na śmieci, 12 opakowań rękawiczek lateksowych oraz 55 par rękawic ogrodowych.

Celem przeprowadzania takich akcji jest uświadomienie dzieciom i młodzieży oraz lokalnej społeczności problemu zaśmiecania naszych terenów i zagrożeń wynikających z takich zachowań. Uczymy również sposobów codziennego dbania o środowisko w obrębie gospodarstw domowych oraz wskazujemy właściwe postawy, które pomogą uchronić środowisko przed dewastacją. Kolejnym celem przyłączenia się do tych akcji przez Kaszubski Park jest uświadomienie ich uczestnikom potrzeby recyklingu śmieci produkowanych przez ludzi.

Kaszubski Park Krajobrazowy jest partnerem **projektu „POCZUJ MIĘTĘ DO PRZYRODY”** realizowanego przez Centrum Inicjatyw Edukacyjnych w Kartuzach. Celem projektu jest pokazanie mieszkańcom powiatu kartuskiego bogactwa i wyjątkowości kaszubskich łąk, lasów, parków i ogrodów.

Tegoroczna edycja została zainaugurowana **konferencją**, podczas której przybliżone zostało zagadnienie **„Łąki w Kaszubskim Parku Krajobrazowym”**. Prezentację przedstawiła mgr Monika Rekowska (kierownik KPK). W ramach projektu zorganizowano również piknik edukacyjny na Złotej Górze pn. „Przyroda pod żaglami”, adresowany do uczniów szkół gimnazjalnych z terenu powiatu kartuskiego. Podczas pikniku Kaszubski Park Krajobrazowy zaprezentował stoisko, na którym królowały owady zapylające. W celu propagowania idei budowy domków dla owadów zapylających pracownicy KPK przygotowali elementy do ich budowy. Każdy mógł sam zbudować taki domek korzystając z materiałów ekologicznych, takich jak: palety, pustaki, kora, patyczki, gałązki, czy słoma. Aby jeszcze bardziej zachęcić zapylacze do odwiedzenia naszych ogrodów, KPK propagowało wysiew roślin miododajnych w ogrodach i na balkonach, które są cennym źródłem pyłku i nektaru dla owadów zapylających.

W tym roku **Dzień Samorządowca w KPK** poświęcony był zapylaczom. Wykład o owadach i innych zwierzętach biorących udział w zapylaniu roślin przeprowadziła pani entomolog Małgorzata Piotrowicz. Zaproszeni samorządowcy po wysłuchaniu wykładu, wykonali zadanie praktyczne polegające na zbudowaniu domku dla owadów zgodnie z przedstawioną instrukcją. Skonstruowany domek został umieszczony na skwerku przed siedzibą Kaszubskiego Parku Krajobrazowego.

Celem spotkań jest zachęcenie do wzajemnej współpracy i wymiany doświadczeń w zakresie ochrony przyrody oraz zapoznanie urzędników z aktualnymi zadaniami Parku odnośnie ochrony czynnej i pomoc we wdrożeniu ich na terenach swoich gmin. Dzięki tym spotkaniom samorządowcy poznają najciekawsze projekty i działania w zakresie ochrony przyrody na terenie różnych gmin.

Tradycją w KPK jest organizowanie **jesiennych rajdów dla lokalnej społeczności**. W tym roku zorganizowaliśmy dwa rajdy. **Jeden z okazji 35-lecia Kaszubskiego Parku a drugi z okazji Międzynarodowego Dnia Krajobrazu.**

Trasa pierwszego rajdu miała około 15 km i biegła przez urokliwe zakątki Parku. Prowadzącym był pan Piotr Kowalewski, który poszerzył naszą wiedzę geograficzną oraz historyczną na temat Parku i pokazał nam wiele ciekawostek przyrodniczych. Podczas kilkugodzinnego spaceru uczestnicy dowiedzieli się między innymi o wyjątkowych przedstawicielach świata roślin, jakimi są np. nasze rodzime storczyki – obuwik pospolity i specyficzny las, w którym lokalnie występują, tzw. buczyna nawapienna. Mieliśmy również okazję pokazać na żywo i porozmawiać na temat roślin inwazyjnych, m.in. rdestowca japońskiego i słonecznika bulwiastego. **Drugi rajd pt. „Od średniowiecza do czasów współczesnych – przeobrażenia krajobrazu kaszubskiego”** zorganizowany został **z okazji Międzynarodowego Dnia Krajobrazu**. Udział w nim wzięła młodzież z dwóch szkół: SP 2 im. Mikołaja Kopernika w Kartuzach, ZKiW w Szymbarku oraz lokalni mieszkańcy. Prowadzącym był przewodnik turystyczny Artur Zagozdon. Młodzież pokonała ok. 12 km i wzięła udział w ciekawej lekcji z zakresu przyrody, geografii i historii w terenie. Oba rajdy zakończyły się ciepłym poczęstunkiem i **wzięło w nich udział 56 osób.**

Celem organizowania takich rajdów jest zachęcenie lokalnej młodzieży do zwiedzania i poznania swojej lokalnej okolicy, zobaczenia jej piękna przyrodniczego oraz walorów krajobrazowych i przybliżenia mało znanych lub zapomnianych walorów historycznych i kulturowych. Każdy rajd to nie

tylko wycieczka ale również zajęcia edukacyjne związane z aktualnymi działaniami ochronnymi realizowanymi przez Kaszubski Park.

Konkursy

Kaszubski Park Krajobrazowy w celu większego rozpowszechnienia wiedzy na temat ochrony bioróżnorodności siedlisk dzikiej pszczoły miodnej na terenie Parku oraz w celu szerzenia postaw proekologicznych przeprowadził szereg konkursów.

Pierwszym z nich jest organizowany co roku przez Kaszubski Park Krajobrazowy ogólnopolski konkurs „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”. Konkurs jest kilkietapowy i zaczyna się od szczebla szkolnego, a kończy na finale ogólnopolskim. Biorą w nim udział czteroosobowe drużyny składające się z uczniów klas gimnazjalnych.

Kolejnym konkursem, w organizacji którego brał udział Kaszubski Park Krajobrazowy oraz Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Szymbarku był „**Gminny konkurs ekologiczny**” dla uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Stężyca.

Zespół Szkół w Somoninie od kilku lat organizuje, przy współpracy z Kaszubskim Parkiem Krajobrazowym konkurs pt „Oblicza globalizacji”. Tegoroczne zmagania uczniów przebiegały pod hasłem: „**Stop dla smogu**”. Do konkursu przystąpiło dwanaście szkół. Każdą szkołę reprezentowało troje uczniów wraz z opiekunem. Po zapoznaniu się uczniów z filmem dotyczącym wpływu smogu na zdrowie człowieka oraz po prezentacji na temat smogu przedstawionej przez pracownika Kaszubskiego Parku Krajobrazowego.

Kaszubski Park przygotował broszurę edukacyjną do przeprowadzania zajęć dla nauczycieli szkół podstawowych na temat zagrożeń i ochrony pszczół oraz owadów zapylających. W tym celu zorganizował dla uczniów szkół podstawowych konkurs na wykonanie komiksu edukacyjnego pt. „Pomagamy pszczółom”. Konkurs został przeprowadzony w celu zwrócenia uwagi na istotną rolę pszczół w życiu człowieka i co się stanie, jeśli ich zabraknie. Nadesłano ponad setkę prac. Najlepsze z nich zostały opublikowane w książeczce edukacyjnej <https://kpk.org.pl/pszczoły/>

Celem nadrzędnym przeprowadzania konkursów jest pogłębienie wiedzy ich uczestników z zakresu zasad ochrony terenów cennych pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i kulturowym. Celem szczegółowym konkursów było zapoznanie i zainteresowanie młodych odbiorców problemami związanymi wymieraniem i chorobami owadów zapylających, które odgrywają ogromną rolę w życiu człowieka. Dodatkowym celem było również uświadomienie, jak niebezpieczny jest dla życia człowieka oraz otaczającej go przyrody smog.

Współorganizacja i współpraca akcji ekologicznych:

- pomoc w organizacji Wiosennych Warsztatów Przyrodniczych „Łąki i jej mali mieszkańcy” w Schodnie;
- współorganizacja VIII Wiosennych Warsztatów Przyrodniczych w OEE w Szymbarku;
- organizacja stoiska podczas: X pikniku edukacyjnego pod hasłem „Bioróżnorodność – poznaj by zachować”(Gdynia i Gdańsk); XIII wojewódzkiego biegu przełajowego terenami KPK w Linii, XIII Kartuskich Targów Ekologicznej Żywności w Kartuzach, XV Festynie Rodzinnym „Wspólnie – Bezpieczne Chmielno” ze stoiskiem edukacyjno-promocyjnym na temat sów;
- organizacja „Wielkiego Dnia Pszczół” w Kartuzach; przygotowane zostało stoisko edukacyjne na temat zapylaczy oraz gra terenowa;
- „Święta Raka we Wdzydzach Kiszewskich”;

- współorganizacja powiatowego grzybobrania w Szymbarku i spaceru krajobrazowego pod hasłem "Ochrona krajobrazu z korzyścią dla nas" dla uczniów ze SP w Brodnicy Górnej w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Krajobrazu.
- Pomoc przy organizacji warsztatów grzybowych w Schodnie pt. „Czas na Grzyby! 2018”.

Praca w terenie

W czasie minionego roku straż Parku przeprowadziła kilkadziesiąt interwencji terenowych z pracownikami wydziałów ochrony środowiska gmin, starostwa powiatowego, policją oraz strażą leśną. Każda wizja w terenie wiązała się z pouczeniem i informowaniem osób zainteresowanych o przepisach ustawy o ochronie przyrody i Uchwały Sejmiku Województwa Pomorskiego oraz propagowaniem walorów przyrodniczych Parku. Wizje terenowe to nie tylko same kontrole w terenie, ale przede wszystkim uświadamianie społeczeństwa w zakresie naruszeń prawa dotyczącego ochrony środowiska i ochrony przyrody. Czasami są to działania nieświadome, ale niestety często są to przypadki świadomego naruszenia przepisów. Wizje terenowe pozwalają również na nawiązanie współpracy z wydziałami administracyjnymi w urzędach gmin w celu lepszego działania w zakresie ochrony przyrody.

Ochrona bioróżnorodności siedlisk dzikiej pszczoły miodnej (*Apis mellifera*) w lasach na obszarze Kaszubskiego Parku Krajobrazowego była tematem przewodnim prac terenowych naszego Oddziału w tym roku. Przy współpracy z Nadleśnictwem Kartuszy przeprowadzono inwentaryzację, w wyniku której stwierdzono 3 stanowiska dzikiej pszczoły miodnej na terenie KPK.

Na wiosnę 2019 roku planowany jest monitoring tych dziupli w celu sprawdzenia stanu rozwoju rodzin po okresie zimowym. Oba realizowane zadania mają na celu ochronę miejsc dziko zasiedlanych przez pszczoły oraz wdrożenia programu edukacyjnego na temat ratowania pszczół wśród lokalnej społeczności.

Ponadto przeprowadzono monitoring budek lęgowych dla włośchatki, puszczyka i gągoła, które zostały powieszone przez pracowników KPK w latach wcześniejszych.

Szkolenia

Pracownicy Kaszubskiego Parku Krajobrazowego w celu poszerzenia swojej wiedzy w zakresie ekologii, ochrony bioróżnorodności siedlisk oraz jej aktualizacji zgodnie ze zmianami w przepisach prawa brali udział w następujących szkoleniach, konferencjach i spotkaniach:

- 17.04 i 15.05.2018 r. – warsztaty szkoleniowe pt. „Drzewa jako narzędzie animacji społecznej” w Charzykowach
- 20.04.2018 r. – debata naukowa pt. „Ochrona krajobrazu w ocenach oddziaływania na środowisko w świetle współczesnych uwarunkowań prawno – metodologicznych”.
- 22-24.05.2018 r. – konferencja Green Week w Brukseli
- 13.09 i 14.09.2018 r. – jubileusz z okazji 35-lecia Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego
- 10.09.2018 r. – jubileuszowa konferencja Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku
- 11-12.10.2018 r. – konferencja “Edukacja dla przyrody” organizowanej w ramach 40 -lecia NPK
- 3-5.12.2018 r. – udział pracowników w warsztatach dla edukatorów w Schodnie na temat artykułów, filmów przyrodniczych oraz mediów mówionych.

Pkt. 5. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Wdzydzki Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej

Wdzydzki Park Krajobrazowy dla ludzi i przyrody. Ochrona wartości przyrodniczych i krajobrazowych poprzez działania informacyjno-edukacyjne oraz zadania z zakresu czynnej ochrony na obszarze Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego

Kontynuacja badań nad stanem ekologicznym jezior WPK

W celu określenia kompleksowej, rzetelnej oceny jezior Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego pod względem jakości i odporności na degradację, będącej m.in. wynikiem wykorzystania turystycznego, niezbędna była kontynuacja zadań realizowanych w roku 2017. Zadanie to polegało na określeniu aktualnej jakości wód jezior WPK, a także identyfikacji zagrożeń oraz kierunków i tempa przemian ich środowisk wodnych. Tak jak w poprzednim roku, badania polegały na kontynuacji wykonaniu planów batymetrycznych jezior, określeniu specyfiki 7 jezior poprzez oznaczenie właściwości fizycznych i chemicznych wyniki badań, na tle danych archiwalnych, będą stanowiły podstawę do prognozowania kierunków ewolucji jezior oraz opracowania ewentualnych zabiegów ochronnych. Przeprowadzone badania pozwoliły określić wrażliwość jezior WPK na antropopresję (odporność jezior), zależność ich stanu od stanu otoczenia (wpływ zlewni, podatność zlewni na dopływ zanieczyszczeń). W prace te aktywnie włączyli się pracownicy Parku i nie tylko nadzorowali postęp przeprowadzonych prac ale również w nich uczestniczyli, co z kolei przełożyło się na wzrost ich kompetencji zawodowych. W tym celu zakupiono paliwo do pojazdów służbowych. Wynikiem przeprowadzonych badań jest raport z badań stanu ekologicznego jezior WPK.

Czynna ochrona siedlisk na wyspie Sidły na jeziorze Wdzydzkim

W ramach czynnej ochrony siedlisk wyspy Sidły znajdującej się na jeziorze Wdzydzkim wykoszono wilgotną łąkę i usunięto odrosty wierzby z powierzchni 0,5 ha oraz usunięto samosiewy drzew z obszaru 0,5 ha na mechowisku z pozostawieniem zarośli z trzmieliną, szakłakiem oraz rzadką na pomorzu wierzbą rokitą. W akcję związaną z usunięciem biomasy z wykoszonej łąki zaangażowano pracowników PZPK, wolontariuszy, lokalną społeczność oraz turystów. W tym celu zakupiono niezbędne narzędzia ogrodnicze oraz paliwo do pojazdów służbowych. Biomasa z obszaru wykoszonej łąki została skompostowana na przymie w olszowych zaroślach w celu ochrony banku nasion oraz biogenów. W trakcie prac wykonywanych przez uczestników przedstawiono działalność WPK w zakresie czynnej ochrony przyrody prowadzonej na wyspie Sidły.

Prowadzone prace polegające na wykoszeniu łąki były kontynuacją działań wykonanych w 2014 i 2017 roku. Wyspa Sidły stwarza idealne warunki zarówno dla roślin terenów wilgotnych jak i ptaków wodno-błotnych. Do jej szczególnych walorów należą rosnące na niej i będące pod ścisłą ochroną gatunkowa nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum* i listera jajowata *Listera ovata*. Koszenie umożliwiło powstrzymanie wtórnej sukcesji drzew i krzewów oraz usunięcie biomasy powodującej nadmierną eutrofizację cennego siedliska.

Inwentaryzacja, monitoring przyrodniczy oraz patrołowanie obszaru Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego

W ramach realizacji ustaleń Planu Ochrony Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego wykonano następujące zadania:

- monitoring przyrodniczy planowanych i istniejących obiektów chronionych
- inwentaryzacja nielegalnej zabudowy na obszarze WPK w celu powstrzymania rozpraszania zainwestowania rekreacyjnego oraz ochrony przed zainwestowaniem brzegów nie zagospodarowanych
- monitoring i kontrola działań z zakresu czynnej ochrony przyrody (wyspa Sidły, kosze łęgowe dla kaczek, budki łęgowe dla ptaków, schrony dla nietoperzy)
- patrolowanie obszaru Jezior Wdzydzkich pod kątem używania łodzi motorowych
- prowadzenie rejestru obserwacji ważniejszych zdarzeń i procesów zachodzących w przyrodzie, kulturze, krajobrazie, gospodarce i zagospodarowaniu przestrzennym na terenie Parku i jego otuliny
- konserwacje i przeglądy szlaków turystycznych na obszarze WPK
- monitoring populacji gatunków konfliktowych (żuraw, bóbr, kormoran)
- monitoring populacji troci jeziorowej na obszarze WPK
- monitoring łęgowych sów leśnych na obszarze WPK

W tym celu zakupiono paliwo do pojazdów służbowych.

Integralną częścią każdego z działań mających na celu ochronę przyrody jest jednoczesna edukacja ekologiczna, dzięki której można wpływać na postawy i kształtować świadomość ekologiczną społeczeństwa. W ramach realizacji projektu przeprowadzono liczne zadania z zakresu edukacji przyrodniczej i ekologicznej.

Pakiet edukacyjny.

Opracowano w wersji elektronicznej pakiet edukacyjno-informacyjny dotyczący 5 wybranych charakterystycznych dla Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego siedlisk. Na oddzielnych dla każdego siedliska (bór, torfowisko, jezioro, rzeka, łąka) kartach przygotowano opis i zadania edukacyjne, które umożliwią uczestnikowi zajęć przeanalizowanie i powtórzenie omawianego tematu, a także sprawdzenie swoich wiadomości. Materiały zostały wzbogacone o przyciągające uwagę, kolorowe ilustracje, przedstawiające wybrane elementy z flory i fauny danego siedliska, co dodatkowo zachęca do korzystania z nich. Pakiet był i będzie wykorzystywany podczas zajęć zarówno stacjonarnych jak i terenowych i jest podstawą prowadzonych zajęć o siedliskach Wdzydzkiego PK. Ponadto na stronie internetowej Parku stworzono zakładkę, dzięki której można pobrać materiały w wersji elektronicznej i tym samym poszerzyć wiedzę na temat siedlisk WPK. Wersja elektroniczna pakietu dostępna jest tutaj: www.wdzydzkipark.pl/edukacja-2/siedliska-przyrodnicze-wdzydzkiego-parku-krajobrazowego/.

Działanie to pozwoliło na lepsze rozpowszechnienie informacji o przyrodzie WPK i potrzebie jej ochrony zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. W ramach zadania pracownicy WPK, dysponując odpowiednią wiedzą i doświadczeniem opracowali treści zawarte w pakiecie, a także koordynowali prace nad ostatecznym jego wyglądem. W celu realizacji zadania wykonano opracowanie graficzne oraz rysunki stanowiące główny element pakietu.

Uatrakcyjnienie i wzbogacenie Sali edukacyjnej WPK

W 2018 roku została odświeżona (pomalowana i przearanżowana) sala edukacyjna. Dzięki tym zabiegom możliwe jest pełniejsze korzystanie z jej potencjału. Realizując zadanie opłacono wykonanie malunku i zakupiono drobne materiały budowlane oraz kabel do rzutnika multimedialnego.

Zajęcia edukacyjne

W celu podwyższenia świadomości przyrodniczej społeczeństwa w kierunku prowadzonych przez Park działań odnoszących się do poznania różnorodności siedlisk przyrodniczych przeprowadzono zajęcia, warsztaty i prelekcje dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych. Zajęcia odbywały się w Sali edukacyjnej WPK, w szkołach powiatu kościerskiego (Miasto Kościerzyna, Gmina Kościerzyna, Lipusz, Dziemiany, Karsin, Stara Kiszewa i Liniewo), w Zielonej Szkole w Schodnie oraz w terenie na ścieżkach przyrodniczo-edukacyjnych Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego. Zajęcia i warsztaty były realizowane w oparciu o wcześniej opracowane i przygotowane przez specjalistę ds. edukacji prezentacje multimedialne, scenariusze zajęć i karty pracy a także pakiet edukacyjny. Prowadzone prelekcje i warsztaty nawiązywały do różnorodności siedlisk przyrodniczych: boru świeżego, chrobotkowego i bagiennego, łąk, pól, torfowisk i siedlisk wodnych WPK. Zajęcia były realizowane w 3 głównych tematach - Środowisko naturalne WPK: Ekosystem lasu, Ekosystem wód śródlądowych, Ekosystem pól i łąk. Każdorazowo zakres przedstawianego materiału był dostosowany do wieku i możliwości czasowych uczestników, a same zajęcia dodatkowo urozmaicono zadaniami ruchowymi i plastycznymi oraz grami edukacyjnymi. Zastosowanie różnych metod edukacyjnych ma pobudzać chęć do zdobywania wiedzy przyrodniczej i zainteresować uczestników omawianym tematem. Bezpośrednio w zajęciach wzięło udział 70 grup szkolnych (ponad 1,5 tysiąca uczestników).

Dodatkowo dla wszystkich zainteresowanych przygotowano i przeprowadzono zajęcia o sowach – w ramach obchodów ogólnopolskiej akcji Noc Sów, podczas którego omówiono biologię i ekologię tych zwierząt, szczególną uwagę zwrócono na ich funkcje w przyrodzie a także możliwości i sposoby ochrony tych wyjątkowych ptaków. Po zakończeniu części teoretycznej odbyła się część terenowa, wiodąca leśnymi ścieżkami w sąsiedztwie Miasta Kościerzyna. Na potrzeby zajęć opracowano i przygotowano, prezentacje multimedialną, karty pracy na różnych poziomach wiekowych, konkurs sówiej wiedzy i grę terenową. W akcji wzięło udział ponad 30 osób. W maju natomiast odbyło się Piątkowe spotkanie z płazami- omawiające zagadnienia z zakresu biologii, zajmowanych siedlisk, rozpoznawania a także ochrony, tej grupy zwierząt na terenie Parku. Zajęcia o płazach zostały również podzielone na dwie części w pierwszej z nich omówiono tą grupę zwierząt, w drugiej natomiast zaprezentowano wcześniej odłowione ze środowiska naturalnego wybrane gatunki – traszka zwyczajna, żaba wodna, żaba jeziorkowa, żaba moczarowa, żaba trawna i ropucha szara, oraz osobniki larwalne żab brunatnych. Pokazu żywych okazów dokonano na podstawie pozwolenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 14.04.2017r., RDOŚ-Gd-WZG.6401.60.2017.AOL.1. Na potrzeby zajęć opracowano i przygotowano, prezentacje multimedialną, karty pracy na różnych poziomach wiekowych oraz konkurs płaziej wiedzy „Kumam bazę”. W akcji wzięło udział ponad 40 osób.

Konkursy przyrodnicze

Przygotowano i przeprowadzono konkurs fotograficzny nt. charakterystycznych dla WPK siedlisk. Zgodnie z regulaminem konkursu zadaniem konkursowym było wykonanie pracy w formie zdjęcia typowych dla Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego siedlisk przyrodniczych (tj. las, jeziora, rzeki, pola, łąki, torfowiska itp) . Konkurs miał formę cykliczną, a poszczególne jego edycje trwały od pierwszego do ostatniego dnia każdego miesiąca. Konkurs rozpoczął się z dniem 01.05.2018 r. i zakończył 31.10.2018 r. W każdej edycji konkursu (miesiącu), po zakończeniu terminu nadsyłania zdjęć (ostatni dzień danego miesiąca), został wyłoniony zwycięzca danej edycji tzw „Zdjęcie Miesiąca”. Odbyło się to w formie otwartego, publicznego głosowania na portalu społecznościowym WPK – facebook (<https://www.facebook.com/wdzydzkipark/>), na wszystkie nadesłane zdjęcia do danej edycji. Po zakończeniu wszystkich edycji powołano jury, które wyłoniło najlepsze zdjęcie wśród wszystkich nadesłanych. Celem konkursu było ukazanie siedlisk WPK, zainteresowanie dorosłych uczestników

omawianym tematem, ale również uwrażliwienie na piękno otaczającej przyrody. Dzięki zastosowanej formule informacja o konkursie dotarła do szerokiego grona odbiorców (użytkowników portalu facebook).

Podsumowując cykl szkolnych zajęć prowadzonych przez pracowników WPK w IV kwartale zorganizowano konkurs plastyczny dla dzieci i młodzieży szkolnej - „Przyroda Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego”. Konkurs rozstrzygnięty został w 3 kategoriach wiekowych, a głównym zadaniem było przedstawienie charakterystycznych dla Parku siedlisk przyrody. W I kategorii uczestniczyły najmłodsze dzieci to znaczy uczniowie z klas „0”-I SP, a ich zadaniem było wykonanie pracy w formacie A4, klejona kategoria to uczniowie klasy II i III SP, którzy to wykonali rysunki w formacie kartki pocztowej. Natomiast uczniowie klas IV-VIII SP i gimnazjum opracowywali pracę w formie plakatu A3 w dowolnej technice plastycznej. Praca musiała przedstawiać wybrane siedlisko oraz zawierać hasło nawiązujące do jego ochrony. Zebrane 6 grudnia jury stanęło przed nie lada wyzwaniem, ponieważ na konkurs zgłoszono blisko 200 prac. Ze względu na różnorodność prac, ich liczbę i jakość w każdej kategorii przyznano liczne wyróżnienia i po kilka nagród głównych. Warto również wspomnieć, iż przed upływem terminu nadsyłania prac odebraliśmy szereg telefonów i maili z zapytaniem odnośnie konkursu, zarówno od samych uczestników jak i nauczycieli i rodziców. Co świadczy o tym, iż w proces twórczy włączyły się całe szkoły i rodziny. Dodatkowo w ramach zadania zorganizowano wystawę prac konkursowych, którą można oglądać w godzinach urzędowania Parku.

Ponad to zorganizowano i przeprowadzono I i III etap ogólnopolskiego Konkursu z wiedzy przyrodniczej „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”. Podczas konkursu uczestnicy musieli wykazać się wiedzą ogólnoprzyrodniczą jak i na temat poszczególnych parków krajobrazowych województwa pomorskiego. Konkurs kierowany jest do uczniów klas VII i VIII SP oraz III gimnazjum. Do kolejnego wojewódzkiego już etapu zakwalifikowała się drużyna z Zespołu Szkół w Lipuszu.

Organizowane przez Park konkursy, dają możliwość poszerzenia wiedzy wśród uczniów, kształtowania właściwych postaw proekologicznych i motywują do rozwijania pasji i zainteresowania przyrodą.

Stoiska edukacyjne podczas masowych akcji plenerowych

W ramach realizacji zadania pracownicy Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego uczestniczyli w masowych akcjach plenerowych. Wzięto udział w obchodach Dnia Ziemi w Kościerzynie, Pomorskich Targach Rolno – Przemysłowych w Lubaniu, Dniu Bioróżnorodności w Gdańsku, Kościerskich Targach Książki, Nocy Muzeów we Wdzydzech, Święcie Produktu Tradycyjnego w Gdańsku, Targach Książki Kaszubskiej i Pomorskiej „Costerina” w Kościerzynie, Festynie „Czym chata bogata – dary natury bogactwo kultury” w Charzykowach, Wiejskich festynach na terenie Parku we wsi Szenajda, Juszki, Wdzydze, czy też rodzinnym festynie nad jeziorem Kaplicznym w Kościerzynie, podczas którego zorganizowano całodzienną zajęcia na temat ptaków wodno -błotnych WPK. Oprócz przekazywanych na samym stoisku informacji, pracownicy Parku aktywnie włączali się w akcje prowadząc tematyczne pogadanki czy przeprowadzając konkursy przyrodnicze ze sceny głównej, a także udzielając wywiadów w prasie i radio. Udział pracowników w imprezach o charakterze masowym to doskonała okazja do przekazywania rzetelnej wiedzy nt. stanu środowiska naturalnego Wdzydzki PK. Szacuje się, że na samym targach pojawiło się około 50 000 zwiedzających z terenu województwa pomorskiego (w tym powiatu kościerskiego), a także turystów odwiedzających nasze tereny z kraju i zagranicy, co umożliwiło udostępnienie informacji szerokiemu i różnorodnemu gronu odbiorców. Na potrzeby zadania każdorazowo opracowano tematykę stoiska poświęconą wybranym siedliskom WPK, przygotowano materiały informacyjno-edukacyjne, konkursy z wiedzy przyrodniczej oraz sam wygląd danego stoiska, na który w zależności od omawianego tematu składały się odpowiednio zaaranżowane, wydrukowane i przedstawione zdjęcia i informacje, ale także żywe organizmy (wodne bezkręgowce), czy też żywe lub ususzone rośliny w tym głównie łąkowe. Tematyka stoisk poświęcona była ochronie

i zachowaniu naturalnych siedlisk WPK, ze szczególnym uwzględnieniem środowisk wodnych i łąkowych. Na potrzeby uatrakcyjnienia i wzbogacenia stoisk edukacyjnych WPK zakupiono takie materiały jak: tkaniny, donice, koszulki dla pracowników oraz drobne materiały budowlane w celu aranżacji stoisk. Ponadto wykonano materiały promocyjne w postaci tradycyjnych figurek rybaka, które posłużą promocji prowadzonych przez Park działań.

W okresie wakacyjnym zorganizowano akcję informacyjno-edukacyjną „Wakacje z Parkiem”. W ramach akcji odbyły się trzy spotkania i całodzienne stoiska edukacyjne w najliczniej odwiedzających przez turystów miejscowościach w sąsiedztwie Zespołu Jezior Wdzydzkich. W lipcu przygotowano stoisko informacyjno-edukacyjne pod wieżą widokową we Wdzydzech, gdzie informowano odwiedzających o charakterystycznych dla parku siedliskach przyrodniczych, podejmowanych przez pracowników parku działaniach ochronnych, a także o możliwościach rekreacyjnego wykorzystania terenu parku z poszanowaniem przyrody. Kolejne dwa spotkania odbyły się w sierpniu w Gołuniu i Borsku. Dla urozmaicenia tym razem zaproponowano również zajęcia terenowe. Wieczorem w Borsku, nad jeziorem Wdzydze przygotowano małą prelekcję i nocny spacer o tematyce chiropterologicznej. W Gołuniu natomiast uczestnicy zajęć poznawali tajemnice torfowisk. Uczestnicy mogli naocznie przekonać się o roli mokradeł w środowisku a także nauczyć się rozpoznawania podstawowych roślin występujących na torfowisku przejściowym i wysokim. Frekwencja dopisała na tyle, że zamiast jednych zajęć zaistniała potrzeba przeprowadzenia kolejnych. Ta forma aktywności edukacyjnej Parku pozwala na dotarcie z informacją do turystów odwiedzających Park i mających niemały wpływ na zachowanie walorów przyrodniczych. Szczególne zainteresowanie wzbudziły zajęcia terenowe, które jednocześnie były doskonałą okazją do przekazania informacji z zakresu zachowań proekologicznych.

4 sierpnia już po raz kolejny we Wdzydzech, odbył się festyn edukacyjny pn „Dzień raka szlachetnego”, połączony ze Świętem Sielawy. Rak szlachetny, niegdyś pospolity w naszych wodach, mający swoje miejsce w kulturze i historii regionu, jest obecnie na skraju zagłady. Bez pomocy człowieka najprawdopodobniej zniknie z naszych wód. Jednym z głównych zadań w zakresie jego ochrony jest edukacja ekologiczna. Jak co roku pracownicy Wdzydzkiego Parku Krajobrazowego wraz z Gminą Kościerzyna przygotowali dla uczestników akcji dużą dawkę solidnej wiedzy połączonej z dobrą zabawą. W tym dniu każdy znalazł coś dla siebie. Na przygotowanych stoiskach edukacyjnych można było dowiedzieć się m.in. jak odróżniać raki szlachetne od innych gatunków, co to są gatunki inwazyjne, czy też jak możemy pomóc naszym rakom. Jednocześnie ze sceny przekazywano informację o Wdzydzkim PK i ochronie raka szlachetnego w naszych wodach. Przeprowadzono również konkursy sprawdzające zdobytą wiedzę, jak i takie, które zmuszały do jej poszerzenia na tablicach edukacyjnych i na stoiskach WPK. Najmłodszy mogli wziąć udział w grze przyrodniczej lub zajęciach plastycznych.

W ramach działania na rzecz zachowania walorów krajobrazowych WPK w dniu 15 czerwca, w 35 rocznicę powstania Wdzydzkiego Parku oraz 19 października przy współpracy z Zieloną Szkołą w Schodnie zorganizowano rowerowe zajęcia edukacyjne w ramach obchodów Dnia Krajobrazu. Uczestnicy przemierzając tereny Parku, pod opieką przewodników - przyrodników, mieli okazję zapoznać się z cennymi elementami przyrody i krajobrazu WPK – m. in. z borami świeżym i chrobotkowym, pomnikami przyrody czy obszarami torfowiskowymi, w tym planowanym Rezerwatem Przyrody „Motowężę” i Zespołem Jezior Wdzydzkich, a także przykładami czynnej ochrony przyrody. Podczas wycieczki, prowadzeni przez instruktorów uczestnicy poznali jedne z najbardziej urokliwych i różnorodnych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym zakątków Parku, przybliżając i wyjaśniając tym samym hasło przewodnie tegorocznych działań – „Wdzydzki Park Krajobrazowy dla ludzi i przyrody”. A zdobyta podczas wypraw wiedza była niezbędna podczas konkursu podsumowującego. W ramach zadania, przygotowano i opracowano m.in. regulamin, trasę i zakres tematyczny oraz konkurs podsumowujący. Podczas całodziennej wycieczki w ramach zadania zapewniono uczestnikom ciepły poczęstunek, a także opłacono wynagrodzenie dla jednego z instruktorów prowadzących.

Na potrzeby realizowanych zadań z zakresu edukacji ekologicznej i przyrodniczej zakupiono artykuły papiernicze, tonery do drukarki, nagrody konkursowe w postaci książek i sprzętu turystycznego oraz zakupiono paliwo do samochodów służbowych. W ramach doposażenia sali edukacyjnej zakupiono drobne materiały budowlane oraz pokarm dla rybek i akcesoria akwaryistyczne w celu utrzymania słodkowodnego akwarium, które jest swoistego rodzaju żywą pomocą w prowadzonych przez specjalistę ds. edukacji zajęciach i warsztatach.

Dnia 13 września 2018r. Wdzydzki Park Krajobrazowy świętował 35-lecie działalności. Z tej okazji w siedzibie Parku odbyła się uroczysta konferencja, w której uczestniczyli m.in. Dyrekcja, koleżanki i koledzy z Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych, przedstawiciele lokalnych samorządów, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Wód Polskich, Lasów Państwowych, lokalnych instytucji i wielu innych. Dla zaproszonych gości przygotowano wystąpienia na temat działalności Parku na przestrzeni lat (Andrzej Penk, kierownik WPK), stanu jezior WPK (dr Kamil Nowiński, UG), zabudowy regionalnej (dr hab. inż. arch. Bogna Lipińska i dr hab. inż. arch. Anna Górka (PG)) oraz zrównoważonej turystyki na terenie Parku (dr inż arch. Elżbieta Gerstmann).

Pkt. 6. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Zaborski Park Krajobrazowy w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej

Zaborskie Rzeki Bioróżnorodności

Ochrona i monitoring ptaków w dolinach rzecznych

Ochrona i monitoring zimorodka

Kontynuowano coroczną inwentaryzację i monitoring populacji lęgowej zimorodków na obszarze Zaborskiego Parku Krajobrazowego (ZPK). Dzięki realizacji wcześniejszych projektów udało się rozpoznać miejsca występowania tego gatunku nad rzekami i jeziorami ZPK. Kontrolowano sztuczne norki dla zimorodków, zainstalowane w roku 2017. Część z nich podczas nawałnicy w dniu 11.08.2017 r. uległo uszkodzeniu. W ramach projektu prowadzono działania poświęcone rozpoznaniu i ograniczaniu zagrożeń ze strony drapieżników, w szczególności norki amerykańskiej. Obserwacje i monitorowanie wpływu drapieżników na lęgi zimorodków prowadzono z wykorzystaniem fotopułapek.

W pierwszej dekadzie maja zostały przeprowadzone dwie kontrole mające na celu potwierdzenie zasiedlenia stanowisk oraz określenie zaawansowania lęgów u zimorodka. Kontrolami objęto brzeg Jeziora Charzykowskiego, Jarcewską Strugę, Chocinę oraz Brdę w granicach ZPK. Podczas kontroli stwierdzono pięć zajętych stanowisk. We wszystkich przypadkach lęgi były na etapie wysiadywania jaj. W trakcie kontroli zaobrączkowano pięć dorosłych samic. Badania były prowadzone na podstawie metodyki zaproponowanej przez Kucharskiego (Monitoring ptaków lęgowych. Poradnik metodyczny. 2015) i w oparciu o zezwolenie na obrączkowanie ptaków wydane przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska. Wyniki wprowadzono do bazy danych GIS.

Monitoring koncentracji zimowych ptaków wodno-błotnych

Kontynuowano monitoring ptaków zimujących na rzekach oraz niezamarzających częściach jezior. Wśród gatunków podlegających monitoringowi jest m.in. łabędź krzykliwy – przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000 Wielki Sandr Brdy. Badania prowadzone były w terminach uzgodnionych z przedstawicielami RDOŚ Gdańsk. Wyniki badań z ubiegłego sezonu opublikowane zostały w kwartalniku Zeszyty Chojnickie <https://miastochojnice.pl/zeszyty-chojnickie/pdfs/zeszyty-chojnickie-33.pdf>.

W sezonie 2017/2018 kontrole odbyły się w czterech terminach:

I. 19.12.2017 r.

II. 12.01.2018 r.

III. 16,17.02.2018 r.

IV. 14.03.2018 r.

Liczeniem objęte zostały fragmenty rzek Brdy i Zbrzycy oraz jeziora przepływowe: Charzykowskie, Długie koło Małych Swornegaci, Karsińskie, Witoczno, Śluza, Parszczenica, Długie koło Modziela, Laska, Łąckie, Małolańskiego, Dybrzk, Kosobudno, Somińskie i Kruszyńskie. Podczas trzeciej i czwartej kontroli liczeniem objęto Jezioro Wegner, które stanowi noclegowisko łabędzi krzykliwych. W poszczególnych kontrolach odnotowano następującą liczebność gatunku:

- pierwsza kontrola - 84 osobniki dorosłe oraz 3 w szacie młodocianej,

- druga kontrola - 83 osobniki dorosłe oraz 8 w szacie młodocianej,

- trzecia kontrola - 286 osobników dorosłych oraz 57 w szacie młodocianej,

- czwarta kontrola - 405 osobników dorosłych oraz 92 w szacie młodocianej.

W połowie grudnia 2018 r. rozpoczęto kontrole na kolejny sezon zimowy – 2018/2019. Koordynatorem działań jest RDOŚ w Gdańsku.

Monitoring żurawia (populacja lęgowa)

Przeprowadzono monitoring populacji lęgowej żurawia na terenie Zaborskiego Parku Krajobrazowego. Dotychczas populacja tego gatunku szacowana była na podstawie obserwacji i nasłuchów prowadzonych na całym obszarze ZPK w okresie wiosennym (marzec-maj). W tym roku rozpoczęto badania wg. nowych założeń metodycznych. W marcu na wyznaczonych 24. punktach dwukrotnie prowadzone były nasłuchy (30 minut na każdym stanowisku za każdym razem). Wyniki wprowadzono do bazy danych GIS. Założenia metodyczne zostały opracowane przy współpracy ze Stacją Ornitologiczną Muzeum i Instytutu Zoologii PAN w Gdańsku. Planowane jest kontynuowanie badań w kolejnym sezonie lęgowym.

Inwentaryzacja gągoła

Przeprowadzono inwentaryzację gągoła na jeziorze Charzykowskim. W tym celu dwukrotnie w sezonie skontrolowano brzegi jeziora. W kolejnym sezonie lęgowym planowane jest rozszerzenie badań na dodatkowe jeziora.

Ochrona i monitoring siedlisk rzecznych

Ochrona zadrzewień nadwodnych

W ramach działania pracownicy ZPK brali udział w lustracjach terenowych związanych z wnioskami o wycinkę drzew oraz przygotowywali opinie dla samorządów lokalnych.

Ocena stanu ekologicznego rzek

Kontynuowano badania siedliskowe pozwalające na ocenę stanu ekologicznego rzek zgodnie z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Zwalczanie gatunków inwazyjnych roślin

Od 2009 roku Zaborski Park Krajobrazowy podejmuje próby walki z gatunkami inwazyjnymi. Prowadzona jest inwentaryzacja, a z wytypowanych powierzchni usuwane są następujące gatunki: niecierpek gruczołowaty, koleczurka klapowana, rdestowiec ostrokończysty i barszcz Sosnowskiego. Kontrolą objęte są brzegi Jeziora Charzykowskiego, doliny rzek: Jarcewska Struga i Chocina. Na niektórych powierzchniach, w zależności od potrzeb, usuwanie roślin inwazyjnych odbywa się kilkakrotnie w sezonie. Na jednej powierzchni każdorazowo wykonywane są zdjęcia fitosocjologiczne (rdestowiec w Starym Młynie).

Edukacja ekologiczna

Pomóżmy ptakom przetrwać zimę - konkurs

Zadanie jest kontynuacją długofalowych działań edukacyjnych Parku i adresowane jest do najmłodszej grupy odbiorców - dzieci z blisko 40. przedszkoli i szkół podstawowych z terenu powiatu chojnickiego (miasto i gmina Chojnice, Brusy oraz gmina Konarzyny). Konkurs ma na celu propagowanie zasad prawidłowego dokarmiania ptaków zimą. W dniu 11 kwietnia 2018 r. komisja konkursowa oceniła 36 prac plastycznych – sprawozdań w formie plakatów. W pracach komisji brał udział przedstawiciel Ligi Ochrony Przyrody w Chojnicach. Biorąc pod uwagę trafność wyboru miejsca dokarmiania, systematyczność i sposoby dokarmiania, poczynione obserwacje, wymowę ekologiczną, pomysłowość i oryginalność pracy oraz jej walory estetyczne, dokonano klasyfikacji.

Na sezon zimowy 2018/2019 ogłoszono kolejną edycję konkursu. Do przedszkoli i szkół dostarczono karmę dla ptaków wraz z ulotkami na temat zasad dokarmiania ptaków zimą.

Poznajemy Zaborski Park Krajobrazowy - konkurs

Zadanie jest kontynuacją długofalowych działań edukacyjnych Parku i adresowane jest do uczniów szkół podstawowych (klasy 4-6) z terenu powiatu chojnickiego (25 placówek).

W dniu 10 kwietnia 2018 r. odbył się etap szkolny konkursu do którego przystąpiło 336 uczniów z miasta i gminy Chojnice, miasta i gminy Brusy oraz z Konarzyn. Zadaniem uczestników konkursu było rozwiązanie testu składającego się z 20 pytań z zakresu wiedzy nauczania przyrody w klasach IV–VI oraz ze znajomości Zaborskiego Parku Krajobrazowego.

10 maja odbył się etap gminny do którego przystąpiło dwadzieścia jeden drużyn z gminy i miasta Chojnice, gminy Brusy i gminy Konarzyny.

5 czerwca w Charzykowach odbył się etap parkowy, gdzie w grze terenowej po wsi wzięły udział reprezentacje czterech szkół podstawowych: z Konarzyn, Brus, Swornegaci i nr 5 z Chojnic. Dodatkowo uczestnicy konkursu rozwiązywali zadania w punktach kontrolnych umiejscowionych na trasie gry.

Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski - konkurs ogólnopolski

Zadanie jest kontynuacją długofalowych działań edukacyjnych Parku i adresowane jest do gimnazjalistów z terenu powiatu chojnickiego (13 placówek z miasta i gminy Chojnice, miasta i gminy Brusy oraz gminy Konarzyny).

16 listopada rozpoczęła się kolejna edycja konkursu. Do rywalizacji przystąpiło 243 uczniów z 17. szkół podstawowych z miasta i gminy Chojnice, gminy Konarzyny i Brusy. Etap gminny odbył się 14 grudnia 2018 r. w nowej sali edukacyjnej ZPK w Charzykowach.

Rajd ekoturystyczny z okazji 25 – lecia Konwencji o Różnorodności Biologicznej

Kolejna edycja rajdu ekoturystycznego poświęcona była różnorodności biologicznej i odbyła się w sobotę 9 czerwca 2018 r. Jak co roku organizatorzy – nadleśnictwa Rytel, Przymuszewo i Osusznica wraz

z Zaborskim Parkiem Krajobrazowym przygotowali kilka tras pieszych i rowerowych. W małych grupach, pod czujnym okiem edukatorów, była możliwość poznania różnorodności biologicznej Zaborów. W tegorocznej edycji większość tras swój start i metę miała w Lasce w obiektach Nadleśnictwa Przymuszewo.

Akcje sprzątania rzek na terenie ZPK - Sprzątanie Jeziora Charzykowskiego, Sprzątanie Świata

W dniach 13-14 kwietnia 2018 r. odbyła się dziesiąta edycja akcji, w której uczestniczyło 110 osób. Wśród nich byli: leśnicy z nadleśnictw Rytel i Przymuszewo, myśliwi, pracownicy parków - narodowego i krajobrazowego, żeglarze z Chojnickiego Klubu Żeglarskiego i LKS Charzykowy, rybacy, pracownicy PGW Wody Polskie, strażacy z OSP Charzykowy, uczniowie z Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Chojnicach, wychowankowie Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Wierzchowie Człuchowskim i członkowie sekcji kajakowej Szansa działającej przy ChKŻ, a skupiającej dzieci i młodzież niepełnosprawną. Przez wolontariuszy ze stowarzyszenia „Charzy...” posprzątana została rzeka Chocina. Brzegi rzeki Brdy między jeziorami Karsińskim, a Witocznem posprzątali członkowie OSP Swornagacie i pracownicy Wiejskiego Domu Kultury w Swornegaciach. Posprzątano także Chocinę na odcinku od Zielonej Chociny do Chocińskiego Młyna. Wzorem roku 2017 do akcji sprzątania rzek włączyła się branża kajakowa.

W akcji „Sprzątanie Świata 2018” wzięło udział 1280 uczniów z 12 szkół. Organizacja akcji odbywa się przy współpracy z samorządami miasta i gminy Chojnice oraz Brusy.

Walka z gatunkami inwazyjnymi - konkurs „Piękna wieś” oraz akcja „Zamień nawłocie na małwy przy płocie”

Pracownik ZPK kolejny raz był członkiem komisji w konkursie „Piękna wieś pomorska” organizowanym na szczeblu Gminy Chojnice. Przyznano specjalną nagrodę dla właścicieli ogrodu przyjaznego naturze i krajobrazom. Kontynuowano akcję edukacyjną pod hasłem „Zamień nawłocie na małwy przy płocie” skierowaną do właścicieli ogrodów. W ramach działania prowadzone jest doradztwo bezpośrednie dla osób, które w swoim ogrodzie mają gatunki inwazyjne i chciały się ich pozbyć. Po weryfikacji skuteczności usunięcia roślin, w ramach nagrody na rzecz walki z gatunkami inwazyjnymi, pracownicy parku przekazali sadzonki roślin typowych dla ogrodów tradycyjnych. Sadzonki przekazano dla 12. właścicieli ogrodów.

Warsztaty terenowe „Poznajemy Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie”

Zadanie jest kontynuacją kilkuletniej akcji edukacyjnej Parku, zainicjowanej w 2014 r. i adresowanej do osób dorosłych – mieszkańców Zaborskiego Parku Krajobrazowego i Rezerwatu Biosfery UNESCO Bory Tucholskie. Każda grupa podczas trwania programu odwiedziła cztery parki krajobrazowe (Wdecki, Tucholski, Wdzydzki i Zaborski), które wchodzi w skład strefy buforowej RBBT. W 2018 r. w warsztatach wzięły udział 223 osoby, które zwiedziły rezerwat przyrody Cisy Staropolskie im. Leona Wyczółkowskiego we Wierzchlesie, który jest swoistą wizytówką Borów Tucholskich.

Organizacja zdarzeń edukacyjnych, akcji i imprez ekologicznych o charakterze cyklicznym, których współorganizatorem jest Zaborski Park Krajobrazowy

Od lat Zaborski Park Krajobrazowy włącza się w organizację lokalnych przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym, w tym konkursów przyrodniczych. Pracownicy ZPK współpracują z organizatorami tych przedsięwzięć przygotowując zadania konkursowe, uczestnicząc w pracach komisji oraz przy zakupie nagród rzeczowych. Są to następujące zdarzenia:

- „Eko-Bal” w Szkole Podstawowej w Pawłowie dla uczniów szkół podstawowych z Gminy Chojnice; w konkursie wzięło udział 43. uczestników;
- Gminny Konkurs Ekologiczny w Charzykowach dla uczniów szkół podstawowych z Gminy Chojnice; w konkursie wzięło udział 15. uczestników;
- Zaborski Konkurs Ekologiczny o „Złote Kocanki Piaskowe” organizowany przez Zaborskie Towarzystwo

Naukowe z Brus dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z Brus, Chojnic, Czerska, Tucholi, Kościerzyny i Słupska; w konkursie wzięło udział 22. uczestników;

- „Jestem przyjacielem przyrody” w Szkole Podstawowej w Kłodawie – konkurs plastyczny dla uczniów szkół podstawowych z Gminy Chojnice;
- „Eko Znaki” w Zespole Szkół nr 7 w Chojnicach – dla gimnazjalistów w powiatu chojnickiego; w konkursie wzięło udział 43. uczestników;
- „XIII Konkurs ornitologiczny o Kulika Wielkiego” organizowany przez Zaborskie Towarzystwo Naukowe z Brus odbył się 12 grudnia 2018 r.; wzięli w nim udział uczniowie z sześciu szkół podstawowych i ponadgimnazjalnych z Brus, Chojnic, Lipusza, Czerska i Tucholi;
- „Eko-Art.” w tym „Kaszubski Eko-Art.” – konkurs recytatorski organizowany przez Chojnickie Centrum Kultury i Zrzeszenie Kaszubsko - Pomorskie dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z powiatu chojnickiego; w konkursach wzięło udział 153. uczestników;
- Gminny Konkursu Wiedzy o Gminie Chojnice „Musisz wiedzieć, by każdemu powiedzieć o swej małej ojczyźnie”; w konkursie udział wzięło dziesięć drużyn reprezentujących wszystkie podstawówki z gminy – łącznie 30. uczestników;
- „Jesienny Bieg Ekologiczny” – organizowany przez Zespół Szkół w Swornegaciach dla dzieci i młodzieży z całej Gminy Chojnice, w którym wzięło udział 534. zawodników.

Udział w festynach i akcjach plenerowych

Zaborski Park Krajobrazowy przygotował stoiska edukacyjne poświęcone ochronie różnorodności biologicznej podczas festynów: w Kłodawie, bursie powiatowej w Chojnicach, akcji plenerowej „Bioróżnorodność – poznaj by zachować” w Gdyni i Gdańsku, jarmarku ekoturystycznym „Czym Chata Bogata” w Charzykowach, turnieju rycerskim w Chojnicach, imprezie edukacyjno-turystycznej pt. „Leśnicy z Rytła dla Niepodległej” oraz dniu dziecka w Chojnicach. We wszystkich festynach i akcjach plenerowych wzięło łącznie udział 1050 osób.

Pkt. 7. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

W roku 2018, w ramach zadania „**Ochrona najcenniejszych walorów przyrodniczych dorzecza Słupi**” podjęto działania, które miały na celu nie tylko otrzymanie informacji na temat kondycji jej elementów, ale także przywrócenie, bądź zachowanie właściwego ich stanu. Nieodzownym aspektem całości była identyfikacja istniejących, bądź potencjalnych zagrożeń pozwalająca na planowanie działań w kolejnych latach. Zadanie realizowano na obszarze PK „Dolina Słupi” i jego otuliny, a także w rejonach które mają znaczenie dla utrzymania bioróżnorodności doliny rzecznej. W 2018 roku zrealizowano większość z zaplanowanych zadań.

Ochrona ryb

Monitoring migracji ryb przez przepławki na węźle wodnym w Słupsku

Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” od lat zajmuje się urządzeniami do monitoringu ryb w przepławkach na węźle wodnym w Słupsku, których jest właścicielem. Ryby dwuśrodowiskowe, aby mogły dotrzeć na tarliska zlokalizowane w Parku muszą pokonać przepławki przy barierach hydrotechnicznych w Słupsku. Wzorem lat ubiegłych – wykonywano czyszczenie i sprawdzono drożność obu przepławk, na bieżąco odczytywano dane ze skanerów, czyszczono te urządzenia oraz prowadzono ich konserwację i naprawę.

Odłowy narybkowe łososiowatych na tarliskach w dorzeczu Słupi

We wrześniu i październiku 2018 przeprowadzono odłowy narybku troci i łososi na tarliskach, obławiano tarliska na rzekach takich jak: Bagienica, Głaźna, Kamieniec, Kwacza, Żelkowa Woda, Kamienna i Skotawa. W tym roku po raz kolejny stwierdzono obecność narybku łososia atlantyckiego w rzece Skotawie (ryby z zarybień wiosennych). Dane o odłowach przekazano do IRŚ Zakładu Ryb Wędrownych w Gdańsku.

Uzupełnienie żwirem sztucznych tarlisk dla gatunków litofilnych

We wrześniu 2018 roku dokonano uzupełnienia żwirem sztucznych tarlisk wybudowanych głównie dla troci wędrownej na rzece Kwaczej. Żwir, w ilości 20 ton, wyspano na tarliska przy deflektorach w obrębie zrenaturyzowanego odcinka tej rzeki, w granicach PKDS. Uzyskano w ten sposób zwiększenie powierzchni tarliskowej rzeki wynoszące około 25 m².

Przerzuty tarlaków troci przez barierę hydrotechniczną przy elektrowni wodnej w Skarszewie Dolnym na rzece Skotawie

Podobnie jak w latach ubiegłych w 2018 roku dokonywano również przerzutu tarlaków troci przez bariery hydrotechniczne przy elektrowni wodnej w Skarszewie Dolnym. Przerzuty tarlaków służą głównie zmniejszeniu skali kłusownictwa na największym obecnie w PKDS tarlisku troci – ujściowym fragmencie rzeki Skotawy. Przerzucone powyżej elektrowni trocie mogą – dzięki funkcjonującym przepławkom w Dębnicy Kaszubskiej, Starniczkach i Jamrzymie – docierać na tarliska zlokalizowane na 30 km długości odcinka rzeki Skotawy.

Organizacja warsztatów tarliskowych poświęconych badaniu tarła wędrownych salmonidów

Kolejne już „Warsztaty tarliskowe” odbyły się w PK „Dolina Słupi” w dniach 5-9 listopada 2018 roku. Tradycyjnie uczestniczyli w nich studenci kierunków rybackich z: UWM w Olsztynie, ZUT w Szczecinie oraz po raz pierwszy studenci SGGW w Warszawie. Dodatkowo gościliśmy pracowników z innych oddziałów Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych oraz pracownika Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku. Zajęcia teoretyczne obejmowały m.in. kwestie dotyczące: dorzecza Słupi, ichtiofauny ze szczególnym uwzględnieniem salmonidów, zabudowy hydrotechnicznej, korytarzy ekologicznych, projektowania przepławk, zrealizowanych przez Park projektów, mikrosiedlisk rzecznych oraz chronionych siedlisk przyrodniczych. Część wykładową uzupełniły prezentacje dr. hab. inż. Piotra Dębowskiego prof. IRS, dotyczące stanu populacji łososi i troci w zlewisku Bałtyku oraz zagadnień radiotelemetrii.

W terenie, pomimo nietypowej, bo bardzo ciepłej i słonecznej pogody, udało się zrealizować zakładany program. Pierwszego dnia warsztatów, uczestnicy zapoznali się z funkcjonowaniem przepławk na węźle wodnym w Słupsku, obejrzeni skanery. Następnego dnia wzięto udział w odłowach tarlaków troci wędrownej w Skarszewie Dolnym, które wypuszczano powyżej bariery hydrotechnicznej w górę rzeki. Dzięki uprzejmości ZO PZW w Słupsku, uczestnicy mieli okazję przyjrzeć się sztuczному tarłu troci wędrownej w punkcie poboru ikry na przepławce w Słupsku. Kolejne dni poświęcone były wyjazdom terenowym w celu inwentaryzacji gniazd tarłowych troci wędrownej, a także zagadnieniom związanym z projektem ochrony raka szlachetnego na Pomorzu i identyfikacją cennych przyrodniczo siedlisk związanych z rzekami. Obserwowane przez uczestników łososie przystępujące do tarła zostały sfilmowane przez słupskich pasjonatów o czym donosiły media

lokalne <https://gdansk.tvp.pl/39993696/naturalne-tarlo-lososi-w-slupi-sfilmowane> a także ogólnopolskie <https://teleexpress.tvp.pl/39993683/pierwszy-raz-nagrano-tarlo-lososi-w-polskiej-rzece> .

Ochrona nietoperzy

Monitoring zimującej chiropterofauny

Od pierwszego tygodnia lutego pracownicy Parku z pomocą członków koła chiropterologów przy Uniwersytecie Gdańskim przeprowadzili zimową kontrolę miejsc hibernacji nietoperzy. Tegoroczna kontrola objęła ponad 33 piwnic znajdujących się na terenie Parku i otuliny, są to piwnice pod budynkami mieszkalnymi i gospodarczymi, piwnice wolnostojące typu ziemianki, stare studnie, tunel w nasypie kolejowym i stara hydrofornia. Kontrole takie są prowadzone od 16 lat, poprzedzają je działania czynnej ochrony w postaci zwiększenia ukryć (doklejanie cegieł dziurawek), zabezpieczanie obiektów przed przemarzaniem (nowe drzwi, okiennice) oraz podniesienie wilgotności w obiekcie przez wstawienie kuwet z piaskiem i wodą. Tegoroczna kontrola pozwoliła stwierdzić 162 osobniki wśród których znaleźli się przedstawiciele pięciu gatunków: nocka Natterera, nocka rudego, gacka brunatnego, mroczka późnego i mopka, najliczniej reprezentowane w tym roku były nocki Natterera i gacki brunatne, ale najcenniejsze są mopki, których w tym roku było 8. Zwiększająca się liczba inwentaryzowanych nietoperzy oraz nowe kontrolowane obiekty świadczą o właściwie podejmowanych działaniach ochronnych przez pracowników Parku.

Wymiana uszkodzonych skrzynek rozrodczych dla nietoperzy

Luty i marzec to miesiące w których zostały wymienione w liczbie 30 sztuk uszkodzone skrzynki rozrodcze dla nietoperzy, które uległy naturalnemu zniszczeniu lub zostały uszkodzone w wyniku penetracji dzięciołów. Prace te (w ramach czynnej ochrony nietoperzy) wykonywane są w Dolinie Słupi od ponad dziesięciu lat, ale w ramach tego zadania po raz pierwszy uczniowie IV Liceum w Słupsku i Szkoły Podstawowe z Kończewa samodzielnie zbudowali skrzynki dla nietoperzy oraz zawiesili je na drzewach i następnie kontrolowali ich zajętość przez nietoperze. Skrzynki rozrodcze są bardzo chętnie zajmowane przez nietoperze, w miesiącach letnich prowadzona jest ich kontrola.

Monitoring letniej chiropterofauny

W PKDS skrzynki rozrodcze dla nietoperzy rozmieszczone są na terenie trzech nadleśnictw: Leśny Dwór, Bytów i Łupawa. Zamontowane są głównie w jednowiekowej monokulturze sosnowej w pobliżu zbiorników wody-mają one zastąpić naturalne ukrycia (dziuple), skrzynki są tylko uzupełnieniem naturalnych ukryć dlatego też występują w różnych kształtach i wykonane są z różnych materiałów, łącznie rozwieszonych jest blisko 400 sztucznych ukryć w 6 typach: stratmann, issel, angielski, styrobetony, trocinobeton oraz szczelinowe, które zamontowane zostały głównie po to aby potwierdzić występowanie mopka zachodniego. Tegoroczna kontrola trwająca od 16 do 31 lipca potwierdziła dominację karlika malutkiego i karlika większego jako mieszkańców rozwieszonych "sztucznych domków", pozwoliła też określić ilość ukryć przeznaczonych do remontu lub wymiany, aby mogły posłużyć na kolejny sezon. Ale sporą niespodzianką była kolonia borowca wielkiego (8szt) w styrobetonie w Leśnictwie Unichowo. Również niespodzianką była kolonia 19 gacków w Leśnictwie Mielno . Łącznie stwierdziliśmy 367 nietoperzy .

Interwencje dotyczące nietoperzy

11.04.2018r - udzielono skutecznej porady telefonicznie
04.06.2018r -udzielono skutecznej porady telefonicznie
11.06.2018r - udzielono skutecznej porady telefonicznie
18.07.2018r -udzielono skutecznej porady telefonicznej.

18.07.2018r - udzielono skutecznej porady telefonicznie.
13.08.2018 - zabranie i wypuszczenie
16.08.2018 - zabranie i wypuszczenie
17.08.2018 - zabranie i wypuszczenie
20.08.2018 - zabrane i wypuszczone ;
21.08.2018 zabranie i wypuszczenie.
04.09.2018r -samica zabrana do wypuszczenia.
15.11.2018r - zostały pozostawione w ukryciu zimowym.

Organizacja „Nocy nietoperzowej”

29 maja -już po raz piąty odbyła się „Słupska Noc Nietoperzowa”, która zgromadziła bardzo dużą grupę osób od maluchów po dorosłych- zainteresowanych tą ciekawą grupą ssaków. Tegoroczne spotkanie odbyło się na naszej małej Sali gdzie po wysłuchaniu bardzo ciekawej prezentacji przeprowadzonej przez pracownika Nadmorskiego Parku Krajobrazowego Anetę Zapart udaliśmy się nad Słupię w pobliżu Stawku Łabędziego i mostu przy ulicy Orzeszkowej. Po rozstawieniu sieci do odłowów nietoperzy z detektorami w dłoniach czekaliśmy na pojawienie się pierwszych nietoperzy. Około godziny 22.00 nad naszymi głowami żerowały borowce wielkie, mroczki późne i karliki natomiast w sieci odłowiliśmy karlika drobnego –była to ciężarna samiczka a następnie karlika malutkiego-samczyk. Bardzo liczna grupa wytrwała do końca odłowów i mimo uciążliwych owadów cieszyła się widokiem odłowionych nietoperzy, które mogła oglądać z bliska.

Tworzenie form ochrony przyrody

W miesiącu lutym we współpracy z Korolem Veithem, pracownikiem Nadleśnictwa Leśny Dwór, wytypowano oraz dokonano charakterystyki przyrodniczej kilku projektowanych pomników przyrody zlokalizowanych na terenie Nadleśnictwa Bytów. Wśród obiektów przeważają drzewa – 6 egzemplarzy, poza tym jest jeden głąz.

Jeden z projektowanych pomników przyrody drzewo „Gruba Berta” rośnie na skarpie sięgającej Słupi na obszarze zarządzanym przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Został wskazany przedstawicielom odnośnej instytucji w terenie.

Poza tym przygotowano arkusz ewidencyjny projektowanego pomnika przyrody dla drzewa rosnącego na terenie prywatnym, na którego utworzenie w konsekwencji nie uzyskano zgody właściciela gruntu (w granicach miejscowości Mielno).

W dniu 05.07.2018 r. odbyło się spotkanie z przedstawicielami Nadleśnictwa Bytów w sprawie utworzenia użytku ekologicznego „Bagienne Oczka” w granicach obiektu. Sporządzono dokumentację fotograficzną oraz dokonano charakterystyki przyrodniczej obiektu.

W kwietniu, na potrzeby realizacji działania, zakupiono specjalistyczny sprzęt - wysokościomierz optyczny sunto, dalmierz z funkcją pomiaru drzew, atestowaną taśmę mierniczą (25 m), kłupę (120 cm). Dalmierz dodatkowo wykorzystywany będzie do innych działań, tj. do pomiarów odległości w trudnych warunkach, np. ze środka koryta rzecznego.

Planowana jest kontynuacja działania – sporządzanie charakterystyk przyrodniczych kolejnych planowanych użytków ekologicznych i pomników przyrody.

Ochrona torfowisk

W ramach działania dokonano koszenia na pow. ok. 7,1 ha w granicach północnej części rezerwatu przyrody „Gogolewko” (dz. nr 161/2, obr. Gogolewko). Powstałą biomasę wyniesiono poza granice obiektu i zdeponowano w obrębie przylegającej od wschodu powierzchni leśnej. Działanie miało na celu regenerację cennych zbiorowisk mszysto-turzycowych, co wpłynęło korzystnie na kondycję siedliska przyrodniczego 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk.

Monitoring sów

W celu określenia aktualnej liczebności sów oraz porównania wyników z wcześniej zebranymi danymi w miesiącu kwietniu i na początku maja prowadzono monitoring sów. Był on dedykowany włośchatce i sóweczce, przy okazji odnotowywano stanowiska puszczyka. Monitoring prowadzono zgodnie z obowiązującą metodyką. Polegał na wykonywaniu nasłuchu w danym miejscu, a w przypadku braku samoistnego odzywania się sów - zastosowaniu stymulacji głosowej. Działaniem objęto kontrolowane w ubiegłym roku znane oraz potencjalne miejsca lęgowe włośchatki i sóweczki.

W ramach działania przeprowadzono jedną kontrolę. Łącznie odbyło się 7 wyjazdów terenowych w okresie od 04.04.2018 r do 07.05.2018 r. Zinventaryzowano 10 stanowisk sóweczki, dwa stanowiska włośchatki oraz 3 stanowiska puszczyka.

Ukierunkowanie ruchu turystycznego

W 2018 r prace związane z zagospodarowaniem turystycznym na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” polegały na przygotowaniu tras turystycznych i ścieżek przyrodniczych do sezonu. W ramach prac polegających na przeglądzie i naprawie urządzeń turystycznych zinventaryzowaliśmy stan oznakowania trasy rowerowej pn. „Szlakiem Doliny Słupi”. Wymienionych zostało 30 sztuk stojaków pod tabliczki kierunkowe. W celu lepszego oznakowania wykonanych zostało 70 sztuk tabliczek informacyjnych o wymiarach 20cm x 30cm. Wspólnie z Gminą Czarna Dąbrówka zagospodarowaliśmy parking nad jeziorem Czarne w miejscowości Kartkowo. Miejsce parkingowe zostało utwardzone, wykonane zostało ogrodzenie, ustawiliśmy 2 tablice informacyjne, tablicę z mapę Parku. Wykonanych zostało 10 sztuk tablic ostrzegawczych – „Kąpielisko niestrzeżone”, które zostały ustawione nad jeziorami w miejscach o wzmożonym ruchu turystycznym.

W trzecim i czwartym kwartale prace związane z zagospodarowaniem turystycznym polegały głównie na przygotowaniu terenu pod powstające przystanie kajakowe budowane w ramach realizowanego projektu pn. „ Pomorskie szlaki kajakowe”. Został przeprowadzony przegląd istniejących urządzeń turystycznych, przegląd stanu technicznego tablic informacyjnych. Część tablic została poddana bieżącej konserwacji. Kilka zostało zdemontowanych i po odnowieniu zostaną ponownie ustawione w terenie. Zdemonstowane zostały dwie wiaty nad jeziorem Głębokim i przeniesione nad jezioro Wiejskie. Na przystani w Łysomiczkach został przeprowadzony gruntowny remont wiaty turystycznej na 30 osób. Remont polegał na wymianie dachu wiaty, wykonaniu nowych stołów i ław, stanowiących wyposażenie wiaty. W ramach modernizacji trasy rowerowej zostało przygotowanych kolejnych 30 sztuk stojaków z tabliczkami informacyjnymi. Ustawione zostały 4 stojaki metalowe, na których zamontowane zostały tabliczki kierunkowe. Na bieżąco prowadzimy przegląd mostków i kładek rowerowo-piesznych na trasach turystycznych i ścieżkach edukacyjnych. Wspólnie z PTTK Oddział w Słupsku zorganizowaliśmy „Rajd Mikołajkowy”, w którym uczestniczyło ponad 320 dzieci z regionu słupskiego. Podczas rajdu przeprowadzony został konkurs przyrodniczy.

Edukacja ekologiczna

Realizacja zadania „**Ochrona najcenniejszych walorów przyrodniczych dorzecza Słupi**” uzupełniana jest edukacją ekologiczną, prowadzoną dla bardzo zróżnicowanej grupy odbiorców. Poprzez działania edukacyjne przyczyniamy się do zmniejszenia skali zagrożeń na które narażone są najcenniejsze siedliska i gatunki związane z doliną rzeczną. Są one uzupełnieniem zadań prowadzonych w ramach czynnej ochrony, nawiązują także do monitoringu i sposobów zachowania tych siedlisk i gatunków. Wiele uwagi poświęciliśmy zagrożeniom wynikającym z rozprzestrzeniania się w dolinie rzecznej gatunków inwazyjnych, działalności człowieka i innych. Przekazujemy odbiorcom treści dotyczące prowadzonej przez nas działalności oraz uświadamiamy społeczeństwu potrzebę ochrony przyrody i krajobrazu. Świadome społeczeństwo może czynnie uczestniczyć nie tylko w ochronie środowiska ale także współtworzyć formy ochrony przyrody. Realizując edukację ekologiczną współpracowaliśmy z samorządami, jednostkami oświatowymi i kulturalnymi, zarządcami obszarów naszego parku, organizacjami ekologicznymi. Edukacja prowadzona była dla wszystkich grup wiekowych. Założone cele osiągnęliśmy poprzez prowadzenie ciągłej edukacji zarówno w salach szkolnych jak i w terenie. W 2018 roku mieliśmy 5382 odbiorców, w tym 3331 osób to uczestnicy akcji edukacyjnych.

Od stycznia 2018 roku korzystamy z sali ćwiczeniowej w powstającym Centrum Edukacji Ekologicznej „Słupia - rzeka wiedzy”. Działania edukacyjne prowadzone były także w terenie, na ścieżkach edukacyjnych oraz w szkołach i innych placówkach, szczególną uwagę poświęcano tym położonym na terenie i w otulinie parku. Organizując duże imprezy plenerowe na stoisko przygotowano atrakcyjne dla odbiorców pomoce dydaktyczne oraz gadżety edukacyjne. W ramach środków WFOŚiGW zapewniono zakup paliwa na dojazdy do szkół i innych instytucji oraz materiały różne (płyty pcv, farby, folie, druciki itp.) i do przygotowania pomocy dydaktycznych oraz na potrzeby przygotowania i przeprowadzenia konkretnych warsztatów. Zapewniano wydruk tablic na wystawę grzybów. Na potrzeby działalności merytorycznej zakupiono materiały papiernicze oraz tonery do drukarki, rękawice i worki na śmieci. W ramach wydatkowanych środków na organizację konkursów i akcji zapewniono poczęstunek dla uczestników kilkugodzinnych zajęć oraz nagrody dla zwycięzców konkursów. Zapewniono transport dla uczestników konkursów i warsztatów. Ponadto w ramach dofinansowania z WFOŚiGW zapewniono środki na noclegi i wyżywienie uczestników warsztatów tarliskowych.

W 2018 roku odbyły się następujące akcje ekologiczne i konkursy. Przeprowadzono etap parkowy oraz uczestniczono w etapie wojewódzkim konkursu **Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski**. W ramach obchodów Dnia Ziemi po raz piąty współpracowaliśmy ze SP w Kobylnicy przy organizacji regionalnego konkursu „**A teraz ryby mają głos**” (13.04.18). Z tej samej okazji współorganizowano z Przedszkolem Miejskim nr 5 w Słupsku Eko-zabawę dla przedszkolaków pn. „Ekologia w wierszu, tańcu, i piosence” która odbyła się w dniu 20 kwietnia 2018. Współorganizowano konkurs krasomówczy dla młodzieży.

We współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną oraz Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku po raz siódmy zorganizowano konkurs literacko-plastyczny „**Na mapie świata jest takie miejsce**” w tym roku uczestnikami konkursu byli uczniowie szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich pn. „**Pozdrowienia znad Słupi**”. Na konkurs wpłynęło 86 prac. W 2018 roku zadaniem uczestników było zaprojektowanie kartki pocztowej z życzeniami z Doliny Słupi. Konkurs podsumowano na wernisażu w bibliotece. Finałiści konkursu wzięli udział w warsztatach terenowych nad Zatoką Pucką.

Po raz XIX w dniu 06.06.2018 zorganizowano warsztaty terenowe dla szkół podstawowych z gminy Kobylnica pn. „**Ekolandia**”. Warsztaty odbyły się w Krzynie. W zakresie współpracy z

osobami niepełnosprawnymi zorganizowano także warsztaty terenowe i quiz przyrodniczy dla wychowanków Specjalnego Ośrodka Szkolno - Wychowawczego w Damnicy iw Słupsku, a na jesieni przeprowadzono akcję zbierania żołądzi, będącą zaproszeniem do konkursu plastycznego pn. **„Zwierzęce metody przetrwania zimowej pogody”**.

Przygotowano i przeprowadzono XXVII Konkurs Wiedzy o Ochronie Przyrody i PK „Dolina Słupi” pn. **„Lasy – zielony skarb Pomorza”**. W konkursie wzięło udział **12** szkół z miasta Słupska oraz powiatów słupskiego i bytowskiego. W ramach przygotowań do konkursu odbyło się spotkanie warsztatowe na ścieżce przyrodniczej w Gałąźni Małej.

W dniach 5-9.11.2018 r. Przeprowadzono **Warsztaty tarliskowe** dla studentów kierunków rybackich i przyrodniczych dotyczące tarła ryb łososiowatych oraz siedlisk związanych z rzeką.

Współorganizowano plenerowe akcje edukacyjne i rajdy: **„Bioróżnorodność- poznaj by zachować”**- 2 dniowa akcja w Trójmieście, **Słupska Noc Nietoperzowa**, **V Rajd Rowerowy „Szlakiem Doliny Słupi”**, rajd rowerowy dla dzieci, **Jarmark Gryfitów**, **Wystawę grzybów**, **Dzień otwarty... park, tarlisko, przeławka połączony ze spacerem krajobrazowym**.

Szkolenia pracowników PKDS

W 2018 r pracownicy PKDS uczestniczyli w konferencjach i szkoleniach:

1. 22.02.2018 - Kurs „Nowoczesne metody przewidywania pogody”,
2. 15.03.2018 – Kurs „Zajęcia ornitologiczne skuteczną formą podnoszenia jakości edukacji przyrodniczej”,
3. 10-11.05.2018 – Konferencja „Potencjał przyrodniczy Polesia – ocena, wykorzystanie” w Chełmie,
4. Udział w seminarium w Urzędzie Marszałkowskim „Zielone miasto”,
5. 12-14.11.2018 - Konferencja Edukacja Ekologiczna w rozwoju turystyki na obszarach przyrodniczo cennych, Poznań – Jeziory,
6. 16.11.2018 - „Kompleksowa ochrona siedlisk rzecznych droga do poprawy warunków bytowania ryb”,
7. 7- 9.12.2018 r. - Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna w Białowieży,
8. 3-5.12.2018 r. - wewnętrzne warsztaty „Media jako narzędzie w edukacji ekologicznej i ochronie przyrody” w Zielonej Szkole w Schodnie.

Pkt. 8. Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.

Udział w konferencji Green Week.

W ramach zadania „Promocja Województwa Pomorskiego oraz Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych pracownicy PZPK wzięli udział w konferencji międzynarodowej Green Week w Brukseli” w dniach 21-24 maja.

Biuro Regionalne Województwa Pomorskiego w Brukseli zorganizowało seminarium **„Green City Life. Environmental Communication for Citizen Engagement”**, które towarzyszyło wydarzeniom organizowanym w ramach Zielonego Tygodnia w Brukseli. Uczestniczyli w nim również przedstawiciele Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych. Grażyna Sadowska poruszyła temat zwierząt w mieście. Podczas Green Week **Wojewódzki Fundusz Ochrony**

Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku miał swoje stoisko, na których informował szczegółach kampanii „Pomorscy czują klimat!”, pracownicy PZPK wspomagali pracę na stoisku i dzielili się swoimi doświadczeniami w oparciu o wykład P. Grażyny Sadowskiej.

Organizacja konkursu wojewódzkiego „Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski”.

W ramach zadania dzieci z gimnazjów z terenów Parków Krajobrazowych wzięły udział w Ogólnopolskim Konkursie „Poznajemy Parki Krajobrazowe polski”. W marcu 2018r. odbył się finał wojewódzki, który miał miejsce w Parku Krajobrazowym „Mierzeja Wiślana” w Żuławskim Parku Historycznym. Młodzież oprócz wykonywania zadań konkursowych miała okazję zapoznać się z osobliwościami przyrody Mierzei Wiślanej. W czerwcu odbył się finał ogólnopolski, którego organizatorem było województwo zachodniopomorskie. Sam finał oraz towarzyszące mu poznawanie walorów przyrodniczych Pomorza Zachodniego trwało 5 dni. Pomorskie Parki Krajobrazowe reprezentowała drużyna z zaborskiego Parku Krajobrazowego.

Warsztaty dla pracowników Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych

IV warsztaty siedliskowe dla pracowników Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych 2018’ w Kaszubskim Parku Krajobrazowym. W dniach 26-28 czerwca Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych zorganizował warsztaty siedliskowe dla swoich pracowników. Tegoroczna edycja poświęcona została przede wszystkim zagadnieniom wynikającym z naszego partnerstwa w projekcie pn. „*Flora Pomeranica Orientalis*” (link do strony projektu: <http://florapomorient.pl/>) zainicjowanym przez Katedrę Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody Uniwersytetu Gdańskiego. Podczas warsztatów wybraliśmy się do rezerwatów przyrody (Staniszewskie Źdroje, Staniszewskie Błoto), gdzie zaobserwowaliśmy ginące gatunki roślin w ich naturalnych siedliskach. Dowiedzieliśmy się też szczegółowo, jak utworzyć użytek ekologiczny i dokonaliśmy wspólnymi siłami kompleksowej inwentaryzacji przyrodniczej (faunistycznej, florystycznej i mykologicznej) projektowanego w KPK użytku ekologicznego w Brodnicy Górnej (torfowisko wysokie i przejściowe z eutroficznym okrajkiem). Głównym prowadzącym warsztaty był Sebastian Nowakowski z Oddziału PZPK w Stegnie przy Parku Krajobrazowym „Mierzeja Wiślana”. W warsztatach wzięło udział 12 osób.

Warsztaty dla edukatorów - Pod hasłem „Przyrodnicy on- line, czyli sztuka przetrwania w mediach” w grudniu, w dniach 3-5, odbyły się Schodnie warsztaty dla osób prowadzących edukację ekologiczną w Pomorskim Zespole Parków Krajobrazowych. Warsztaty prowadzili dziennikarz Pan Tomasz Słomczyński, dziennikarz radiowy Pan Sebastian Kwiatkowski z Radia Gdańsk oraz pracownik Nadleśnictwa Kościerzyna Pan Zdobysław Czarnowski. W trakcie 3-dniowych warsztatów edukatorzy szlifowali słowo, pisane i mówione oraz prezentacje przed kamera telewizyjną. W warsztatach wzięły udział 24 osoby.

Letni Kurs Ichtiologii Morza - W miesiącu sierpniu Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych był współorganizatorem wraz ze stacją Morską Uniwersytetu Gdańskiego im. Profesora Krzysztofa Skóry Letniego Kursu Ichtiologii Morza. W kursie wzięło udział 18 osób z całego kraju.

Działalność wydawnicza i promocja PZPK

W ramach zadania został opracowany kolejny albumu „Torfowiska województwa pomorskiego”. Do tej pory zostały wydane: „Piękne Morze Bałtyckie”, „Lasy – zielony skarb województwa pomorskiego”, „Krajobrazy Województwa Pomorskiego” oraz „Rzeki Województwa Pomorskiego”. Województwo pomorskie jest jednym z wartościowszych pod względem występowania i zachowania torfowisk różnego typu w kraju.

Został też zakupiony kalendarz na rok 2019 „Ważki i motyle Pomorza”. Jest to wydanie specjalnie prezentujące sylwetki ważek i motyli występujących na terenie województwa pomorskiego. Prezentowane sylwetki owadów, to zarówno pospolite gatunki, jak i bardzo rzadkie w większości związane z unikatowymi ekosystemami torfowisk. Kalendarz ma też za zadanie uwrażliwić społeczeństwo na piękno oraz wartość zarówno przyrodniczą (ostoja bioróżnorodności) jak i kulturową obszarów mokradłowych.

Został zakupiony aparat fotograficzny do wykonywania zdjęć dokumentacyjnych oraz obiektyw do wykonywania fotografii do wydawnictw i wystaw.

W ramach zadania zrobiono dodruk publikacji własnych PZPK – „Zamięń nawłocie na malwy przy płocie”, „Tradycyjne ogrody przyjazne naturze i krajobrazom”, kompendium wiedzy „Obce gatunki inwazyjne – nie dziękuj!”.

Ponadto w ramach dofinansowania w ostatnim kwartale 2018 roku zostały przeprowadzone prace porządkowe w dwóch Parkach – Zaborskim i Wdzydzkim Parku Krajobrazowym – po nawałnicy sierpniowej w 2017 roku. Zostały uprzątnięte najbardziej zniszczone elementy infrastruktury.

Podnoszenie kwalifikacji pracowników PZPK poprzez udział w szkoleniach, warsztatach i konferencjach przyrodniczych.

W ramach zadania pracownik PZPK uczestniczył w konferencji przyrodniczej „Potencjał przyrodniczy Polesia”.